

FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY PALACKÉHO V OLMOUCI

Katedra žurnalistiky

Rozdíly v typologii titulků, nadtitulků a podtitulků užívaných v denících Rudé právo a Právo

---

Differences in the typology of headlines, abouveheadlines and
subheadlines used in newspapers Rudé právo and Právo

Bakalářská diplomová práce

Vypracovala: Kristýna Jarošová

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Viktor Jílek, Ph.D.

OLMOUC 2013

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala zcela samostatně za pomoci uvedené odborné literatury, 27-denního vzorku Rudého práva a 24-denního vzorku Práva.

Počet znaků bakalářské práce je 72 536.

V Olomouci dne 9. dubna 2013

ABSTRAKT

Jarošová, K. *Rozdíly v typologii titulků, nadtitulků a podtitulků užívaných v denících Rudé právo a Právo*

Olomouc 2013. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Filozofická fakulta.

Katedra žurnalistiky. Vedoucí práce Mgr. Viktor Jílek, Ph.D.

Klíčová slova

Žurnalistika – titulek – nadtitulek – podtitulek – titulkové komplexy – noviny – Rudé právo – Právo

Obsahem této práce jsou titulky používané ve dvou denících. Cílem práce je zjistit, jaké titulky u deníků převažovaly v minulosti a jaké typy titulků se používají dnes. Práce se zabývá 1779 titulky z 27 vydání Rudého práva z července roku 1971 a 1563 titulky z Práva z července roku 2011.

ABSTRACT

Jarošová, K. *Differences in the typology of headlines, aboveheadlines and subheadlines used in newspapers Rudé právo and Právo*

Olomouc 2013. Bachelor's thesis. Palacký University Olomouc. Faculty of Philosophy.

Department of Journalism. Thesis dissertation supervisor Mgr. Viktor Jílek, Ph.D.

Keywords

Journalism – headline – aboveheadline – subheadline – headline complexes - newspaper – Rudé právo – Právo

The content of this thesis are headlines used in two Czech daily newspapers. The aim of the thesis is to find the most used types of headlines in the past and what types of headlines are used today. The thesis is primarily focused on headlines used in the July of 1971 of Rudé právo and headlines used in the July of 2011 of Právo.

Poděkování:

Děkuji vedoucímu bakalářské práce panu Mgr. Viktoru Jílkovi, Ph.D. za odborné konzultace, rady, připomínky k textu a metodické vedení.

Obsah

Úvod.....	9
1. Novinový titulek.....	11
1.1 Titulkový komplex.....	9
2. Typologie titulků.....	13
2.1 Funkce.....	13
2.1.1 Estetická.....	13
2.1.2 Nadpisová.....	13
2.1.3 Orientační.....	14
2.1.4 Informační.....	14
2.1.5 Poutací.....	15
2.1.6 Hodnotící.....	16
2.1.7 Agitační.....	17
2.2 Délka titulků.....	18
2.3 Titulky větné a z větných ekvivalentů.....	18
2.3.1 Titulky z větných ekvivalentů.....	18
2.3.2 Titulky větné.....	20
2.4 Titulky podle dynamiky.....	24
2.5 Titulky podle morfologie.....	25
2.5.1 Verbální titulky.....	27
2.5.2 Nominální titulky.....	28
2.5.3 Adverbiální titulky.....	28
2.5.4 Smíšené titulky.....	29
2.6 Titulky podle aktuálního členění větného.....	30
2.7 Titulky podle expresivity.....	32

2.7.1	Inherentní expresivita.....	32
2.7.2	Adherentní expresivita.....	33
2.7.3	Kontextová expresivita.....	33
2.8	Titulky s citací.....	35
2.8.1	Falešná citace.....	35
2.8.2	Parafráze.....	35
2.9	Titulky podle postojové modality.....	35
2.9.1	Oznamovací titulky.....	35
2.9.2	Tázací titulky.....	36
2.9.3	Výzvodé titulky.....	37
2.9.4	Žádací titulky.....	37
3.	Titulky Rudého práva.....	38
3.1	Obecné vyhodnocení.....	39
3.1.1	Shrnutí.....	43
3.2	Vyhodnocení samostatných titulků.....	43
3.2.1	Shrnutí.....	46
3.3	Titulkové komplexy Rudého práva.....	47
3.3.1	Kompletní TK.....	47
3.3.1.1	Hlavní titulek.....	47
3.3.1.2	Nadtitulek.....	48
3.3.1.3	Podtitulek.....	50
3.3.1.4	Shrnutí.....	50
3.3.2	Nadtitulkový TK.....	50
3.3.2.1	Nadtitulek.....	50
3.3.2.2	Hlavní titulek.....	51
3.3.2.3	Shrnutí.....	51

3.3.3	Podtitulkový TK.....	51
3.3.3.1.	Hlavní titulek.....	51
3.3.3.2	Podtitulek.....	52
3.3.3.3	Shrnutí.....	52
3.3.4	Shrnutí titulkových komplexů RP.....	52
4.	Titulky Práva.....	55
4.1	Vyhodnocení samostatných titulků.....	57
4.1.1	Shrnutí.....	59
4.2	Vyhodnocení titulkových komplexů.....	60
4.2.1	Nadtitulkový TK.....	60
4.2.1.1	Nadtitulek.....	60
4.2.1.2	Hlavní titulek.....	60
4.2.1.3	Shrnutí.....	61
4.2.2	Podtitulkový TK.....	61
4.2.2.1	Hlavní titulek.....	61
4.2.2.2	Podtitulek.....	62
4.2.2.3	Shrnutí.....	62
4.2.3	Vyhodnocení titulkových komplexů.....	62
5.	Porovnání.....	64
5.1	Obecné porovnání.....	64
5.2	Porovnání samostatných titulků.....	65
5.3	Porovnání titulkových komplexů.....	66
5.3.1	Porovnání nadtitulkových TK.....	66
5.3.2	Porovnání podtitulkových TK.....	66
	Závěr.....	67
	Bibliografie	68

Úvod

Novinové titulky a titulkové komplexy jsou nedílnou součástí jakéhokoli periodika, pomáhají čtenářům s orientací v tisku a výběrem článků, které budou dále číst.¹ Média obecně jsou odrazem své doby, a proto jsou proměnlivá nejen co do obsahové stránky (volba zpracovaných témat), ale i do struktury (jak je dané téma čtenáři prezentováno). Redaktoři musejí zohlednit nároky a schopnosti průměrného čtenáře, popřípadě se podvolit i politickým tlakům.

S dobou se mění vzhled periodika a způsob podání informací, stejně jako nároky čtenářů. Změny jsou také závislé na technologickém rozvoji, který rozšiřuje mantinely možností v typografii i zásadně urychluje tisk novin. S rychlejším tiskem novin, se uzávěrky pro zpracování textů posouvají do pozdějších hodin, redakce se snaží zpracovat veškeré události daného dne. V novinách se objevují i ty zprávy, které se udály jen krátkou chvílí před uzávěrkami periodik. Novinář se tak dostává do časového pressu.

Nemění se pouze samotné texty, ale i jejich titulky. Navíc vzrůstá jejich důležitost, poněvadž se čtenáři pod tíhou rychlejšího tempa života v novinách probírají mnohdy pouze titulky. V případě, že je některý zaujme, pokračuje ve čtení dál. V extrémních případech se hovoří o čtení tisku pouze pomocí titulků.²

Cílem práce bude zjistit, jaké titulky převládaly v sedmdesátých letech v Rudém právu a jaké titulky jsou nejtypičtější v dnešním deníku Právo; a následně provést porovnání. Dalším cílem práce je určit typické představitele titulků v titulkových komplexech u jednotlivých deníků a následně získané hodnoty porovnat.

Bartošek o titulcích řekl: *„V sedmdesátých letech převažoval názor, že titulky mají být stručné a neúplné, aby přiměly čtenáře k zájmu o plný text. V novinách převažovalo zalamování textu do tzv. hlubokých sloupců a i kvůli tomuto se dávala přednost krátkým titulkům (do tří slov). Statické titulky (bez slovesa v určitém tvaru) převažovaly nad*

---

¹ Srov. Bartošek 2004, s. 78.

² Srov. Mítrík 1985, s. 319; Srpová 1998, s. 25.

dynamickými a jednočlenných vět v nich bylo víc než dvojčlenných. Souvětí se vyskytovala výjimečně. Oproti tomu se hojně využívalo titulkových komplexů v podobě hlavního titulku, nadtitulku a podtitulku.“³

Pro porovnání jsem vybrala měsíc červenec, který není spojen s žádnou významnou historickou událostí nebo dnem pracovního klidu, které by výrazným způsobem ovlivňovaly obsah periodika. U Rudého práva jsem zvolila rok 1971, u kterého lze předpokládat, že užívané titulky budou odpovídat Bartoškoví⁴. Deník Právo jsem zvolila z roku 2011 kvůli odstupu 30 let.

Při potvrzování budu postupovat tak, že si určím dílčí cíle, které následně povedou k vyhodnocení závěru.

Nejprve provedu rešerši literatury z okruhu zkoumaného tématu a následně vytvořím teoretickou část bakalářské práce jako základ, ze kterého pak budu vycházet během identifikování typů titulků.

Analyzované titulky vypíšu do elektronické přílohy, ve které budu zaznamenávat všechny zjištěné hodnoty. Po té určím typy titulků, nadtitulků a podtitulků ve 27 vydáních Rudého práva a ve 24 vydáních Práva. Vyhodnotím četnost výskytu jednotlivých typů titulků. Budu sledovat vztahy mezi jednotlivými typy titulků v titulkových komplexech u obou deníků. Získané hodnoty přepočítám na procentuální zastoupení u každého periodika, aby výsledná čísla byla porovnatelná; a zaznamenám do elektronické přílohy. Zjednodušené tabulky budou doplňovat i samotnou práci, aby byla přehlednější.

Ve své práci budu u Rudého práva brát na zřetel nadpisy zpravodajství, fejetonů, couterie, sloupků, kurzív apod. Naopak si nebudu všímat nadpisů nad inzeráty, reklamními oznámeními, uměleckými texty (povídkami, básněmi) a nadpisy pravidelných rubrik. Také vynecháme sportovní články, jelikož nepoměr ve sportovní části periodik by znemožnil objektivní vyhodnocení získaných dat.

---

³ Srov. Bartošek 2004, s. 78.

⁴ Bartošek 2004, S. 78.

U deníku Právo se budu zajímat pouze o zpravodajsko-ekonomickou část novin a také vynechám sportovní strany a přílohy. Kvůli stavbě deníku Právo, bude počet stran u každého vydání značně proměnlivý.

1. Novinový titulek

V obecné rovině se jako titulek označuje každý nadpisový řádek v tiskovinách.⁵ Ve své práci ale budu titulek chápat podle definice z Malé encyklopedie žurnalistiky: „*titulok je významové a vizuálne avízo, ktoré upútá nezámernu pozornosť čitateľa tvarom, veľkosťou i druhými viditeľnými grafickými činiteľmi a zároveň ju obsahom slovného oznámenia premení na zámernu*“ (*).⁶

Budu rozeznávat titulky samostatné a titulky, které jsou součástí titulkového komplexu. V titulkových komplexech se vyskytují nadtitulky, hlavní titulky a podtitulky. Nadtitulky a podtitulky mohou být ve formě vícečlenného titulku, který se skládá z několika vět oddělených tučnou tečkou. V práci a elektronické příloze ji nahradím tímto znakem „^o“.

U vícečlenných titulků budu určovat pouze počet jejich znaků, expresivitu a funkci.

1.1 Titulkové komplexy

V tisku se vyskytují případy, kdy jeden článek doprovází společně více titulků. Tyto shluky se nazývají titulkové komplexy (dále TK). Terminologický slovník žurnalistiky⁷ je definuje jako „specifickou formu titulku, kompaktní celek, který společně vytvářejí hlavní titulek, nadtitulek a podtitulky.“⁸

Ne vždy tvoří titulkový komplex všechny tři varianty titulků (tzv. kompletní titulkový komplex). Vyskytují se i v jednodušší formě, kdy je hlavní titulek doprovázen pouze jedním z rozšiřujících titulků, tedy nadtitulkem nebo podtitulkem, které dále v práci budu označovat jako nadtitulkové a podtitulkové komplexy.

---

⁵ Terminologický slovník žurnalistiky 1989, s. 221.

⁶ Malá encyklopedie žurnalistiky. 1982 in Srpová 1998, s. 26.

⁷ Terminologický slovník žurnalistiky 1989, s. 221.

⁸ Terminologický slovník žurnalistiky 1989, s. 221.

Podle Bečky „hlavní titul vyslovuje základní myšlenku, většinou ve formě hesla. Nadtitulek uvádí potřebný konkrétní údaj. Podtitulek naznačuje hlavní části zprávy (je tedy jakoby osnovou článku).⁹

Kompletní TK

N: SPORADICKÉ BOJE V INDOČÍNĚ

T: Široký ohlas mírových návrhů jihovietnamské revoluční vlády

P: Kissinger slibuje Saigonu další pomoc¹⁰

Nadtitulkový TK

N: KRAJSKÝ ŘEDITEL LIBERECKÝCH HASIČŮ ROMAN HLINOVSKÝ:

T: Evakuace ukázala, že předat informaci v krátkém čase nelze¹¹

Podtitulkový TK

T: Situace v Jordánsku nadále výbušná

P: Referát o palestinském hnutí odporu¹²

---

⁹ Bečka, česká stylistika, s. 409

¹⁰ Rudé právo, 6. července 1971, s. 1.

¹¹ Rudé právo, 7. července 1971, s. 7.

¹² Právo, 21. července 2011, s. 8.

2. Typologie titulků

2.1 Funkce

Titulky v tisku plní různé funkce. V odborné literatuře se setkáváme s děleními podle jejich typu, v této práci se budu držet dělení podle Srpové (1998, 28-30), která rozlišuje funkci estetickou, nadpisovou, informativní, persvazivní¹³ a hodnotící.

2.1.1 Estetická funkce

Tuto funkci naplňují titulky svou vizuální formou – barvou, typem písma, jeho velikostí apod. Na stránce by titulky měly působit harmonicky a zpestřovat grafický vzhled tiskoviny.¹⁴

Do této práce není zahrnuta grafická složka novin, proto se nebudu zabývat ani estetickou funkcí titulků.

2.1.2 Nadpisová funkce

V novinách se vyskytují i titulky s **funkcí nadpisovou**. Tato funkce patří mezi prvotní. Uvozuje text pouze s nastíněním tématu.¹⁵

*Ostravská olympiáda učňů*¹⁶

Ředitel Všeobecné zdravotní pojišťovny Pavel Horák.¹⁷

*Mladé léto*¹⁸

2.1.3 Orientační funkce

---

¹³ Termín poprvé použil A. Stich 1992, s. 91-102.

¹⁴ Srov. Srpová, s. 28.

¹⁵ SHATORY, Amr Ahmed. Titulky v psané publicistice: Srovnávací studie. *Naše řeč: Ústav pro jazyk český, Akademie věd ČR v. v. i.* [online]. 1999, roč. 82, č. 2 [cit. 2013-03-26]. Dostupné z: http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7500#_ftnref1

¹⁶ Rudé právo, 1. července 1971, s. 8.

¹⁷ Právo, 7 července 1971, s. 16.

¹⁸ Rudé právo, 6. července 1971, s. 2.

Mimo výčet funkcí podle Srpové, se lze setkat ještě s funkcí orientační. Ta je vlastní všem titulům, případně je posílena grafickou stránkou. A nejsilnější je u pravidelných rubrik, protože pomáhá čtenáři v orientaci v periodiku.¹⁹ A žádá si, aby titulek nebyl v rozporu s obsahem článku.²⁰

Poněvadž se orientační funkce týká grafické stránky titulů, obsahu článku a nadpisů rubrik, kterými se nebudu zabývat, nebudu určovat ani orientační funkci titulů.

CIA řídí agresi v Laosu? ° Nový vpád saigonců do Kambodže²¹

Mnoho důvodů ke spokojenosti, ale také řada problémů ° Jen osmina podniků se nedokázala vypořádat s úkoly ° Příznivý vztah mezi růstem produktivity práce a mezd ° Zlepšila se skladba dodávek pro vnitřní trh ° Dosud starosti se zvyšováním efektivnosti ekonomiky²²

Obyvatelé v referendu zamítli rozšíření zasypáním mělčiny ° Ekologové a starousedlíci spokojeni²³

2.1.4 Informativní funkce

Informativní funkce je jedna ze základních. Titulky s touto funkcí shrnují fakta poskytnutá v textu a předkládají je čtenáři. Sdělují hlavní myšlenku článku a informují čtenáře o jeho obsahu.²⁴

Pitr zůstane ve švýcarské vazbě²⁵

Sjezd ASS svolán²⁶

Bahamy zakázaly lov žraloků²⁷

---

¹⁹ Srov. Tešitelová 1985.

²⁰ Srov. Jelínek 1957, s. 39.

²¹ Rudé právo, 9. července 1971, s. 7.

²² Rudé právo, 22. července 1971, s. 1.

²³ Právo, 7. července 2011, s. 7.

²⁴ Srov. Srpová, s. 28-29.

²⁵ Právo, 26. července 2011, s. 7.

²⁶ Rudé právo, 22. července 1971, s. 7.

2.1.5 Poutací funkce

Další neodmyslitelná funkce titulků je funkce **poutací (atrakční)**. Ačkoli jsou titulky od textu fyzicky odděleny, ve skutečnosti jsou vnímány jako součást článku, dalo by se dokonce říct, že jde o první větu textu. Proto je úloha titulku velice důležitá. Musí na čtenáře zapůsobit tolik, aby v něm vznikla touha přečíst si celý zastřešený text.²⁸

O čtenářovu pozornost a zájem článku soutěží poněkud paradoxně. Využívá se neúplných informací, které téma jen naznačují a budí zvědavost; expresivních slov, dvojznačností, her se slovy apod.²⁹ „V upoutávání čtenářovy pozornosti hraje nezastupitelnou roli samo polygrafické řešení novin. Titulky bývají opticky výrazné, tištěné odlišným písmem než zbytek strany, vyskytují se na samostatných řádcích, dává se jim více prostoru, používají se v nich výrazné znaky.“³⁰

Poutací funkce je tedy realizovaná znovu pomocí grafiky a využívá expresivitu. Jak už bylo zmíněno, na grafickou stránku titulků nebudu brát zřetel, expresivitu a aktualizací prvky textu budu sledovat v rámci vlastní kategorie. Proto se poutací funkcí nebudu v praktické části zabývat.

V této práci jako základní model typologie titulků použiji způsob dělení podle J.V-Bečky³¹ ve slohu žurnalistiky. Podle potřeby pak případně doplním kategorie uplatňované u jiných autorů, nebo, bude-li to nutné, sama zavedu kategorie nové.

Při určování typologie titulků vyjdu z publikace *Základy žurnalistiky* (rok) docenta Bartoška. Jeho typologie je srozumitelná, komplexní a jasná. Řeší základní vlastnosti, jako je délka a obsahová nasycenost, tak i hyperbolizaci tématu a zároveň i titulkové komplexy. V jistých případech svou typologii doplníme o kategorie jiných autorů, které docent Bartošek neřeší, ačkoli se mezi našimi zkoumanými titulky vyskytují.

---

²⁷ Právo, 7, července 2011, s. 1.

²⁸ Srov. MISTRÍK 1984, s. 318-319.

²⁹ Srov. Srpová 1998, s. 27.

³⁰ Srov. Srpová 1998, s. 28; Macháčková 1985

³¹ Bečka 1986.

*Ani o prázdninách studenti nezahálejí*³²

*Za pervitin osm a čtyři roky vězení*³³

*Tisk: Pokojská měla přijmi i za sex*³⁴

2.1.6 Hodnotící funkce

Pomocí těchto titulků se autor snaží čtenáři podsunout své stanovisko použitím hodnotících slov.³⁵

Hodnocení je kladné nebo záporné, častěji bývá vyjádřeno *shodným přívlastkem*: Prudké boje v Grozném; Bouřlivá změna poslaneckého klubu. Někdy *substantivem v předložkovém pádu*: Zajímavosti ze světa; Vzpouza vězňů. Eventuálně *přísudkovým slovesem*: Humor uzdravuje; Zoologické zahrady chátrají.³⁶

*Optimistická bilance pohraničního okresu*³⁷

*Pochybné sjednocení*³⁸

*Obama s republikány řešil rébus obřího dluhu a úspor*³⁹

2.1.7 Agitační funkce

---

³² Rudé právo, 22. července 1971, s. 2.

³³ Právo, 7. července 2011, s. 7.

³⁴ Právo, 4. července 2011, s. 10.

³⁵ Srov. Macháčková 1985, s. 216; Srpová 1998, s. 30.

³⁶ Srov. SHATURY, Amr Ahmed. Titulky v psané publicistice: Srovnávací studie. *Naše řeč: Ústav pro jazyk český, Akademie věd ČR v. v. i.* [online]. 1999, roč. 82, č. 2 [cit. 2013-03-26]. Dostupné z: http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7500#_ftnref1

³⁷ Rudé právo, 6. července 1971, s. 2.

³⁸ Rudé právo, 6. července 1971, s. 6.

³⁹ Právo, 8. července 2011, s. 8.

Mezi funkce titulků řadíme také agitační funkci. V literatuře se s touto funkcí setkáváme pod různými názvy (persvazivní, získávací nebo přesvědčovací). Někteří autoři tyto pojmy rozlišují. Ale v této práci na ně budu nahlížet jako na synonyma.

Agitačními titulky se autor snaží ve čtenáři vyvolat emocionální reakci.⁴⁰ Vytváří je pomocí výzvných (programových, úkolových) infinitivů, které vyjadřují, že je potřeba něco nutně udělat. Při této formulaci nelze určit postojovou modalitu výrazu. Tuto funkci lze vyjádřit také příslovečnými vazbami (Otevřeně o výzbroji, na problémy společně), komparativy, podstatnými jmény, zdůrazňováním míry (ještě ohleduplněji), elidovaným predikátem (žádné mléko), standardním imperativem či propozicemi s modálním slovesem (Každý musíme něco změnit, naši musí z kola ven).^{41 42}

*Potřeba jednotného postupu*⁴³

*Upevnit jednotu socialistických zemí*⁴⁴

*Do voleb se splněnými závazky*⁴⁵

---

⁴⁰. Srov. Srpová 1998, s. 29.,

⁴¹. Srov. Srpová 1998, s. 29; Macháčková 1985.

⁴² SHATURY, Amr Ahmed. Titulky v psané publicistice: Srovnávací studie. *Naše řeč: Ústav pro jazyk český, Akademie věd ČR v. v. i.* [online]. 1999, roč. 82, č. 2 [cit. 2013-03-26]. Dostupné z: http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7500#_ftnref1

⁴³ Rudé právo, 5. července 1971, s.3.

⁴⁴ Rudé právo, 23. července 1971, s. 7.

⁴⁵ Rudé právo, 28. července 1971, s. 3.

2.2 Délka titulku

Jeden ze způsobů, jak můžeme na titulky nahlížet je hledisko jejich délky. S touto kategorií naznačuje Srpová⁴⁶: „Redaktoři jsou si vědomi, že titulek nemá mít více než 21 písmen (Mårdh 1980)...“. Bartošek⁴⁷ o ní pojednává přímo, dělí titulky na krátké do čtyř slov a dlouhé.⁴⁸

Protože délky jednotlivých slov se mohou zásadně lišit, má větší výpovědní hodnotu počet znaků. Titulky tedy rozdělím na krátké a dlouhé, přičemž do 21 znaků půjde o titulky krátké.

2.3 Titulky větné a větné ekvivalenty

Primární kategorie, se kterou se v obdobném pojetí setkáváme hned u několika autorů⁴⁹.

Titulek tvořený *jednočlennou neslovesnou větou* neboli *větný ekvivalent* známe také pod označením *titulek nevětný*. A tvoří první typ tohoto dělení. Jeho protikladem je pak titulek větný.

2.3.1 Titulky z větných ekvivalentů

Sem se řadí titulky tvořené větnými ekvivalenty, které se označují i jako jednočlenné věty jmenné (jednočlenné věty neslovesné, výrazy nevětné). Tyto výrazy neobsahují sloveso, ani nejde o eliptické věty, u kterých je sloveso vypuštěno a lze ho doplnit.⁵⁰

U těchto titulků rozlišujeme, zda jej tvoří *konkrétní* nebo *abstraktní podstatná jména*; nebo jsou tvořené *bez pomoci podstatných jmen*, například příslovci.⁵¹

---

⁴⁶ Srpová 1998, s. 31.

⁴⁷ Bartošek 2002, s. 78.

⁴⁸ Srov. Mistrík 1985, s. 318.

⁴⁹ Srpová 1998, Schneiderová 2008, Mistrík 1985, Shatury 1999, Křístek 1973, Bartošek 1996, Jedlička 1970.

⁵⁰ Shatury 1999.

⁵¹ Srov. Bečka 1986, s. 234.

Tab. č. 1 - Dělení titulků s větnými ekvivalenty

Titulky tvořené větným ekvivalentem	S konkrétním podstatným jménem
	S abstraktním podstatným jménem

Větné ekvivalenty s konkrétním podstatným jménem:

P: MINISTR FINANČÍ MIROSLAV KALOUSEK (TOP 09) ⁵²

Další svědek v kauze Bártových obálek ⁵³

Nová policejní ombudsmanka ⁵⁴

Větné ekvivalenty s abstraktním podstatným jménem:

RU: Síla zbraní a chudoba ducha ⁵⁵

Právo: Miliónová pokuta pro lékárníky ⁵⁶

Osudný smyk ⁵⁷

---

⁵² Právo, 7. července 2011, s. 2.

⁵³ Právo, 18. července 2011, s. 2.

⁵⁴ Právo, 27. července 2011, s. 8.

⁵⁵ Rudé právo, 6. července 1971, s. 6.

⁵⁶ P.4.str.23.7.

⁵⁷ Právo, 4. Července 2011, s. 7.

2.3.2 Větné titulky

Větné titulky jsou tvořeny jednočlennými slovesnými větami, větami dvojčlennými s určitým slovesem, popřípadě to mohou být věty v eliptickém tvaru, ve kterých je sloveso vypuštěno.⁵⁸

Větné titulky se dělí také podle toho, z kolika klauzí⁵⁹ se skládají. U více-větných titulků se rozlišují ty, které jsou tvořené více *jednoduchými větami* či *souvětím*. A souvětí může být *souřadné*, *podřadné*, popřípadě jeho věty mohou být v *asyndetickém* vztahu⁶⁰.

Tab. č. 2 – Titulky větné

Titulky větné	Jednočlenná věta slovesná
	Dvojčlenná věta slovesná
	Věta s elipsou (dvojčlenná věta neslovesná)
	Souvětí souřadné
	Souvětí podřadné

Typy větných titulků:

„**Jednočlenná věta slovesná** – Do této kategorie patří titulky, které tvoří věta se slovesem v určitém tvaru, které zároveň jí chybí podmět. Pokud vyjadřují různé přírodní jevy a tělesné, jsou slohově neutrální. V případě, že popisují duševní pocity, mají určité zbarvení.

Dvojčlenná věta slovesná – Jde o titulky s určitým slovesem i podmětem, které jsou po slohové stránce zcela neutrální.

Jednočlenná věta neslovesná-eliptická⁶¹ – Zde řadíme takové titulky, u kterých bylo sloveso vypuštěno. Mluvnický se opírá pouze o jeden větný člen a je výrazným prostředkem citového zbarvení. Zvyšují přitažlivost titulku a zastřešeného textu.

⁵⁸ Srov. Mistrík 1985, s. 318; Shatury

⁵⁹ Klauze – řídicí n. závislá věta v souvětí (Čermák 1994, s. 207.)

⁶⁰ Souvětí asyndetické – Některými autory (například Schneidrovou) bývá ze souřadných souvětí vyčleňováno souvětí asyndetické. U kterého není vyjádřena vzájemná syntaktická závislost vět. Ale v této práci asyndetická spojení zahrnu do souřadného souvětí.

⁶¹ Jednočlennou větu neslovesnou, u které nedochází k elipse, chápeme jako větný ekvivalent (vizte kap. 3.3.1)

Souvětí souřadné – *Vzniká spojením vět (klauzí – pozn. autora) zcela samostatných, syntakticky navzájem nezávislých, které však spolu obsahově souvisí. Proto je souvětí souřadné (...) do značné míry blízké několika samostatným větám uvedeným po sobě.*⁶²

Souvětí podřadné – spojení klauzí, z nichž alespoň jedna je syntakticky nezávislá (hlavní) a zároveň alespoň jedna klauze je syntakticky závislá na klauze hlavní.⁶³

2.3.2.1 Titulky z hlediska konkrétnosti

V rámci rozlišování titulků na větné a nevětné, se u větných titulků setkáváme se členěním, které existuje paralelně k dělení na titulky tvořené jednou a více větami. Jedná se o dělení na titulek konkrétní a abstraktní.

O podobných kategoriích se zmiňují i Bartošek⁶⁴ a Mistrík⁶⁵, ti je však nazývají jako titulky konkrétní a opisné; a obecné a neurčité. Tyto kategorie ale nejsou blíže definovány. Proto se budu držet dělení podle Bečky⁶⁶ na titulek abstraktní a konkrétní.

„Konkréta jsou slova, jež označují hmotné objekty reálně existující nebo jako reálně existující představované. Jsou to jména osob, živočichů, rostlin, objektů neživé přírody, lidských výrobků a výtvorů.“⁶⁷ „U názvů fiktivních skutečností jde o konkréta fiktivní a názorná konkréta označují objekty vnímatelné smysly.“⁶⁸

„Abstrakta jsou substantiva, jež označují vztahy, stavy, vlastnosti a děje míněné jako samostatně existující substance. Nemají reálnou existenci hmotnou, jsou to naše pomysly,

---

⁶² Základy české stylistiky, s. 113.

⁶³ Srov. Čermák 1994, s. 231.

⁶⁴ Bartošek 2002, s. 78.

⁶⁵ Mistrík 1985, s. 318.; Mistrík přímo nepoužívá termín abstraktní. Tuto problematiku vymezil v rámci větných a nevětných titulků. Kdy má být větný titulek zároveň konkrétní a opisný. Význam abstraktního titulku, který je nejpomenován, je pouze naznačen negativní formou.

⁶⁶ Bečka 1992.

⁶⁷ Bečka 1992, s. 103.

⁶⁸ Srov. Bečka 1992, s. 103.

k nimž docházíme myšlením, uvažováním.“⁶⁹ „Existují abstrakta vztahů; vlastností a dějů; stavů a abstrakta dosaženého vztahu (připravenost, návštěvnost).“⁷⁰

„Konkrétnost nebo abstraktnost věty je určena především a hlavně konkrétními nebo abstraktními podstatnými jmény ve větě. Vliv ostatních slovních druhů (přídavných jmen, příslovcí, sloves), je podstatně menší a stačí přihlížet k němu jen příležitostně.

Plně se toto působení projevuje u substantiv v jejich primární syntaktické funkci, tj. v postavení podmětu a předmětu věta, popř. jmenné části přísudku slovesně jmenného. Podmět ve větě nevyjádřený se počítá. Podle toho se rozlišují čtyři hlavní typy vět:“⁷¹

„**Titulky konkrétní:** podmět, předmět, jmenný přísudek jsou konkrétní.“⁷² „Konkrétní titulek nese stěžejní informace, shrnuje obsah sdělení, je jasný a čtenáře nenutí k dalšímu čtení. Tento typ nazýváme **konkrétní**, krátce, plasticky a výrazně nás informuje o nějaké události, naznačuje zároveň svou vnější formou význam, charakter a stupeň závažnosti této události.“⁷³

„EMIL ZÁTOPEK ODPOVÍDÁ REDAKCI RUDÉHO PRÁVA“⁷⁴

Praha uvidí kosmickou techniku⁷⁵

Pasažér chtěl za letu otevřít dveře⁷⁶

Titulky konkrétně abstraktní: podmět je konkrétní, předmět abstraktní, sloveso může být plně činností v aktivu.

Matce za vraždu novorozence 13,5 roku⁷⁷

---

⁶⁹ Bečka 1992, s. 103.

⁷⁰ Srov. Bečka 1992, s. 103-104.

⁷¹ Bečka 1992, s. 241.

⁷² Srov. Bečka 1992, s. 241.

⁷³ Srov. Dočekal 1973, s. 107.

⁷⁴ Rudé právo, 20. Července 1971, s. 3.

⁷⁵ Rudé právo, 17. Července 1971, s. 1.

⁷⁶ Právo, 16. - 17. července 2011, s. 1.

⁷⁷ Rudé právo, 20. Července 1971, s. 7.

*Královédvorští nosorožci našli v Keni po dvou letech ztracenou chuť se pářit*⁷⁸
*Ing. V. Hůla o zasedání plánovacích orgánů zemí RVHP*⁷⁹

Titulky abstraktně konkrétní: podmět je abstraktní, předmět je konkrétní, např.:

Taková *nezdvořilost mne* (zastupuje konkrétní substantivum) uráží. – *Autora* velmi potěšilo toto *uznání*.

*Budapešť seškrtila počet církvi*⁸⁰

*Delegace KSSS na Ostravsku*⁸¹

*Rostou úspory obyvatelstva*⁸²

Titulky abstraktní: podmět, předmět, jmenný přísudek jsou vesměs abstraktní.⁸³
„Přinášejí nízkou informační hodnotu, nevypovídají příliš o podstatě článku, bývají vázány na znalost problematiky a předpokládají, že čtenář sleduje určité dění pravidelně.“⁸⁴

Často v nich narážíme na obrazná pojmenování, která si čtenář dá do souvislosti až v textu zastřešeného článku. Svou nejasností jsou pro čtenáře atraktivní a přitahují jeho zájem.⁸⁵

„*Nezdvořilost* je nepěkná *vlastnost*. *Pohyb* posiluje *zdraví*. – *Zdraví* se udržuje *pohybem* (přísl. Určení prostředku).“⁸⁶

Z jednoznačného dělení těchto kategorií vybočují případy, kdy u sebe abstrakta mají zesilující či zeslabující větné členy, které mají vliv na jejich míru abstraktnosti. Pokud je

---

⁷⁸ Rudé právo, 20. Července 1971, s. 2.

⁷⁹ Rudé právo, 17. Července 1971, s. 1.

⁸⁰ Právo, 19. července 2011, s. 14.

⁸¹ Rudé právo, 17. Července 1971, s. 1.

⁸² Rudé právo, 21. Července 1971, s. 2.

⁸³ Strov. Bečka 1992, s. 241.

⁸⁴ Mlčoch 2002, s. 27.

⁸⁵ Srov. Mlčoch 2002, s. 11.

⁸⁶ Srov. Bečka 1992, s. 241.

neshodný přívlastek abstrakta vyjádřen abstraktním substantivem, abstraktnost zesiluje. Ale v případě, že u abstrakta neshodný přívlastek konkrétní, abstraktnost je zeslabena. Dojde-li ke spojení abstraktního podstatného jména s konkrétním pozadím, cítí se takové substantivum jako konkrétní (často jde o ustálené spojení číslovky či jednotky míry a hmotnosti).⁸⁷

„Abstraktnost vyjadřování stoupá se sklonem k lexikální nasycenosti výrazu a k sevřenosti výrazu vazbami nominálními.“⁸⁸

Také konkréta mohou být oslabena či potvrzena jinými výrazy nebo kontextem. V případě, že je konkrétní substantivum použito v obecné platnosti, stává se abstraktním. Naopak se může konkrétum zesílit, pokud označuje takovou názornou skutečnost, která je vnímatelná smysly.⁸⁹

*NEODBYTNOST FAKT RP*⁹⁰

*Houževnatý odpor Palestinců*⁹¹

*Aby čert nebral*⁹²

2.4 Titulky podle dynamiky

Dynamiku výrazu zpracovalo několik autorů⁹³, nejrozsáhleji o ní pojednává Bečka.

„Dynamický a statický výraz nejsou dva od sebe striktně oddělené pojmy. Jsou to opačné póly celého spektra intenzity dynamiky. O výrazech s nejnižší dynamikou se pak hovoří jako o výrazech statických.“

Dynamika je do jisté míry subjektivní, protože autor nemusí popisovat pouze faktický stav věci, ale to jak skutečnost vnímá. Může používat jazykové prostředky, které dynamiku evokují – slovesa a slova od nich odvozená. Může sdělovat postup svého myšlení, což je dynamika logická.

---

⁸⁷ Srov. Bečka 1992, s. 241.

⁸⁸ Bečka 1992, s. 242.

⁸⁹ Srov. Bečka 1992, s. 242.

⁹⁰ Rudé právo, 7. Července 1971, s. 3.

⁹¹ Rudé právo, 15. Července 1971, s. 7.

⁹² Rudé právo, 20. Července 1971, s.5.

⁹³ Bartošek 2002, s. 78; Bečka 1992, s. 224; Mistrík 1985, s. 318

Také statika záleží na podání autora, protože může popisovat dynamický pohyb v jednom jediném okamžiku, kdy se pro vnímatele pohyb stává statickým.⁹⁴

„Na úrovni lexikologie nese dynamiku sloveso, především ve formě přísudku. Sloveso vyjadřuje dynamičnost pomocí lexikálním významem, slovnědruhovou platností (protože sloveso vyjadřuje vztah k času) a schopnosti vyjadřovat vztah k činiteli a nositeli děje. Dynamiku mohou vyjadřovat také podstatná jména, přídavná jména a příslovce odvozená od sloves, avšak jejich dějovost není slovnědruhová (nevyjadřují vztah k času)⁹⁵ a „jejich lexikální dějovost je slabší, často se ztrácí a míra jejího uplatnění je silněji závislá na kontextu.“⁹⁶

Substantiva nelze jednoznačně rozdělit na dějová, nedějová či přechodná. I ta zcela nedějová mohou doplňovat sloveso, a tím naplno rozvíjet jeho dynamiku. Stávají se tzv. katalyzátory děje. Pokud však dojde k případu, že je ve výpovědi uvedeno průvodních okolností více, může se dynamika slovesa oslabit. Determinace statických prvků pak (přívlastky nedějových substantiv, jsou-li samy nedějové) zvyšují staticčnost.⁹⁷

„Největší míru *dynamiky* (dějovosti) mají výpovědi vyjadřující činnost. Výpovědi vyjadřující stav ve změně, v průběhu, jako výsledek činnosti nebo změny stavu mají celkově dějovost *slabší*. Výpovědi vyjadřující vlastnost jako trvalý stav bez ohledu na změny v čase označujeme jako *statické*.“⁹⁸

V dělení dodržíme kategorii *statických* a *dynamických* titulků. Nebudu rozlišovat, o jaký typ dynamiky se jedná. Každá tato kategorie bude chápána jako zcela čistá a nebudou do ní zařazovány titulky s oslabenou dynamikou či statikou. Pro tyto oslabené případy titulků, použiji kategorii **přechodných** typů.

Dynamické výrazy – Nejvýraznější dějové výrazy jsou ty, které obsahují „slovesa vyjadřující skutečný děj, zejména aktivní činnost, a slovesa vyjadřující změnu stavu, zejména změnu nápadnou a rychle probíhající.“⁹⁹ Za speciální případ dynamického titulku označujeme rématický titulek s kataforickou elipsou, u kterého je vynechán subjekt, který je možné doplnit až ze zastřešeného textu. Podle Bartoška jsou tyto titulky silným projevem dynamizace.¹⁰⁰

---

⁹⁴ Srov. Bečka 1992, s. 224; Mistrík 1985, s. 318; Bartošek 2002, s. 78.

⁹⁵ Srov. Bečka 1992, s. 225.

⁹⁶ Bečka 1992, s. 225-226.

⁹⁷ Srov. Bečka 1992, s. 226.

⁹⁸ Srov. Bečka 1992, s. 225.

⁹⁹ Bečka 1992, s. 225.

¹⁰⁰ Srov. Bartošek 2002, s. 80.

Přechodné výrazy – Výrazy s méně nápadnou dějovostí obsahují „slovesa vyjadřující stav jako výsledek činnosti nebo změny stavu (jsou to většinou pasívní tvary sloves dokonavých), dále slovesa vyjadřující probíhající stav bez zjevných změn.“¹⁰¹

Statické výrazy – „Sémanticky nedějové, tedy statické je sloveso *býti* a ve většině případů i *míti*, jež vyjadřují trvalý sta bez ohledu na změny v čase.“¹⁰² Proto výrazy, které obsahují tato nedějová slovesa, jsou statické.

Dynamické:

*Budapešť v očekávání významné události*¹⁰³

*Severní Čechy se připravují*¹⁰⁴

*Ulánbátar oslavuje 50 let socialistické výstavby MoLR*¹⁰⁵

Přechodné:

*Národní muzeum se na pět let zavřelo*¹⁰⁶

*Brusel agenturám vyčetl špatný úsudek*¹⁰⁷

*VÝSTAVNÍ LIBEREC UVÍTAL PRVNÍ NÁVŠTĚVNÍKY*¹⁰⁸

Statistické:

*Melouchy italské vojenské rozvědky*¹⁰⁹

*Základní volební zákon přijat*¹¹⁰

---

¹⁰¹ Bečka 1992, s. 225.

¹⁰² Bečka 1992, s. 225.

¹⁰³ Rudé právo, 7. července 1971, s. 1.

¹⁰⁴ Rudé právo, 7. července 1971, s. 2.

¹⁰⁵ Rudé právo, 10. července 1971, s. 7.

¹⁰⁶ Právo, 8. července 2011, s. 4.

¹⁰⁷ Právo, 8. července 2011, s. 15.

¹⁰⁸ Rudé právo, 16. července 1971, s. 1.

¹⁰⁹ Rudé právo, 6. července 1971, s. 6.

2.5 Titulky podle morfologického hlediska

Na základně morfologické stránky titulky dělíme na *verbální, nominální, adverbální a smíšené*.¹¹²

2.5.1 Verbální titulky

Mezi **verbální** typ patří titulky, které obsahují sloveso v určitém tvaru nebo infinitiv. Také zde patří titulky s elipsou slovesa. Což znamená, že sloveso do nich můžeme doplnit. Zjednodušeně lze říct, že verbální titulky, jsou takové, které mají přísudek, a to i nevyjádřený (již zmíněná elipsa).¹¹³

Rozeznáváme elipsu anaforickou, u které je vypuštěna informace již známá z předchozího textu a díky zachování kontextu se znovu nemusí opakovat. A elipsu kataforickou, ve které je vypuštěna informace zmíněná až v následujícím textu, a čtenáře tak nutí si ho přečíst.¹¹⁴

Budu rozlišovat **verbální titulky se slovesem a s elipsou**.

Palestinci usilují o jednotu¹¹⁵

Zkušenosti NDR platí v mnohém i pro nás¹¹⁶

Rozhořčení trvá¹¹⁷

---

¹¹⁰ Rudé právo, 7. července 1971, s. 1.

¹¹¹ Rudé právo, 9. července 1971, s. 1.

¹¹² Srov. Srpová 1998, s. 34.

¹¹³ Srov. Srpová 1998, s. 35-36.

¹¹⁴ Srov. Shatury 1999.

¹¹⁵ Rudé právo, 10. července 1971, s. 7.

¹¹⁶ Rudé právo, 23. července 1971, s. 5.

¹¹⁷ Rudé právo, 31. července 1971, s. 1.

2.5.2 Nominální titulky

Nominální či jmenné jsou titulky, v nichž chybí sloveso v určitém tvaru. Nejčastěji se objevují ve formě *nerozvitého substantiva (bouřka)*, *substantiva spojeného s adjektivem (nechtěné dítě)*, *více substantiv najednou (ostrov katastrof)* nebo spojení *substantiva a neshodného přívlastku (děti pekla)*. Do této kategorie se řadí také titulky z vlastních jmen, které jsou ve většině případů součástí titulkového komplexu.¹¹⁸

Budu rozlišovat nominální titulky **nerozvité, s přívlastkem shodným a neshodným a několikanásobné**.

*Umělé slunce*¹¹⁹

*Portugalská chemická válka*¹²⁰

*Pozornost potřebám lidí*¹²¹

*Mincovní poklad vystaven v Kašperských horách*¹²²

2.5.3 Adverbiální titulky

Do **adverbiálních** druhů řadíme titulky složené z příslovčí. Mohou se pojít **s předložkovou vazbou**, ale vyskytují se i ve formě **samostatného příslovce**.¹²³

*Pro rychlejší a bezpečnější jízdu*¹²⁴

*K neuveřejněným dopisům*¹²⁵

---

¹¹⁸ Srov. Srpová 1998, s. 36-37.

¹¹⁹ Rudé právo, 28. července 1971, s. 5.

¹²⁰ Rudé právo, 19. července 1971, s. 3.

¹²¹ Rudé právo, 14. července 1971, s. 1.

¹²² Právo, 9. července 2011, s. 9.

¹²³ Srov. Srpová 1998, s. 38.

¹²⁴ Rudé právo, 1č. července 1971, s. 5.

¹²⁵ Rudé právo, 16. července 1971, s. 3.

*Světlem fantazií s prstem na spoušti*¹²⁶

2.5.4 Smíšené titulky

U **smíšeného** typu titulku jsou kombinovány struktury předchozích typů (verbální, nominální, adverbiální). Tyto struktury lze převést pouze pomocí dvojtečky, která nahrazuje vynechané sloveso. Nejde však o přímou řeč. Dvojtečka může být nahrazena pomlčkou či středníkem.¹²⁷

*Na jižním Slovensku začala sklizeň*¹²⁸ verbál

*Na západní hranici není klid*¹²⁹ verbál

*Pouhá kalkulace - málo*¹³⁰

*SSSR: Export tvůrčích nápadů*¹³¹

---

¹²⁶ Právo, 25. července 2011, s. 8.

¹²⁷ Srov. Srpová 1998, s. 38-39.

¹²⁸ Rudé právo, 1. července 1971, s. 2.

¹²⁹ Rudé právo, 10. července 1971, s. 3.

¹³⁰ Rudé právo, 8. července 1971, s. 5.

¹³¹ Rudé právo, 8. července 1971, s. 6.

Tab.č.3 – Titulky z morfologického hlediska

Verbální	Se slovesem
	S elipsou
Nominální	Nerozvité
	S přívlastkem shodným
	S přívlastkem neshodným
	Více substantiv
Adverbiální	S předložkovou vazbou
	Tvořené příslovci
Smíšené	

2.6 Titulky z hlediska aktuálního členění větného

Dominantní roli v tomto dělení má skutečnost, zda titulek obsahuje východisko výpovědi (téma) a jádro výpovědi (réma), případně obojí (tématicko-rématické titulky).¹³²

Tématem tedy nazýváme tu část výpovědi, která je známá z předchozího textu a ve větě se dále rozvíjí. Často jde o subjekt v nominativu, tedy prvním pádě.

Réma ve větě sděluje novou informaci. Může jít o sloveso v určitém tvaru či jmenný výraz v jiném než prvním pádě.¹³³ Speciálním případem rématického titulku je titulek

¹³² Aktuální členění větné u titulků nalezneme u Mistrika 1985, s. 318; Bartošky sloh žur., s. 78+jazyk a jeho užívání; Shatury;

¹³³ Srov. Mistrík 1985, s. 318.

s kataforickou elipsou, neobsahuje subjekt, který však lze doplnit z článku (vizte kap. 3.4.1 Dynamické výrazy).¹³⁴

Podle aktuálního členění věty titulky rozdělím na *tematické* (obsahují pouze téma), *rématické* (obsahují pouze réma) a *tematicko-rématické* (najdeme v nich téma i réma).

Tematické:

*Lidé a druhý program strany*¹³⁵

*Další důkazy o špionáži rakouské armády proti ČSSR*¹³⁶

*Hromadné vyhlazování civilního obyvatelstva*¹³⁷

Rématické:

*Ušetřili čas i peníze*¹³⁸

*Slyšte, slyšte...*¹³⁹

*Právo: Zpřísnili trest*¹⁴⁰

Tematicko-rématické:

*Buldozery bourají za potlesku*¹⁴¹

*Babybox zachránil Ondřeje Pátka*¹⁴²

---

¹³⁴ Srov. Bartošek 2002, s. 80.

¹³⁵ Rudé právo, 15. července 1971, s. 3.

¹³⁶ Rudé právo, 21. července 1971, s. 6.

¹³⁷ Rudé právo, 16. Července 1971, s. 7.

¹³⁸ Rudé právo, 21. července 1971, s. 6.

¹³⁹ Rudé právo, 23. července 1971, s. 6.

¹⁴⁰ Právo, 28. července 2011, s. 7.

¹⁴¹ Rudé právo, 16. července 1971, s. 6.

¹⁴² Právo, 9. července 2011, s. 9.

*Další jezdec riskoval na rychlostní silnici R 10 v protisměru*¹⁴³

2.7 Titulky z hlediska expresivity

„Pragmatická složka významu lexému nebo jeho výskytu, popř. i jiných jednotek, daná jako různě silný projev afektivního a volního vztahu mluvčího nebo užítím, které na pozadí syntagmatické kombinace tohoto lexému s jinými v kontextu se chápe jako neobvyklé, resp. vybočující z očekávané formy; překrývá se s emocionálností, afektivním a konotativním významem.“¹⁴⁴ Lze také říci, že „expresivita umocňuje působení slova či věty.“¹⁴⁵

Rozeznáváme tři základní druhy expresivity.

Při určování expresivity budu používat Slovník spisovné češtiny, který mi pomůže rozhodnout o expresivitě výrazu.

2.7.1 Inherentní expresivita

„Inherentní expresivita je vnitřně spjatá s lexikální jednotkou. Nejčastěji se projevuje v citově zabarvených slovech, jako jsou zdvojnásobky, zveličená slova, názvy osob se zápornou vlastností apod. Nebo jde o slova, u kterých je emocionální rovina přítomna v jejich základní podobě, a citoslovce.“¹⁴⁶

*Baťůžkáře neodradilo ani chladno*¹⁴⁷

*Nevěřím, že Nečas řekl úmyslně pitomost*¹⁴⁸

*LAJDÁCI A SPEKULANTI*¹⁴⁹

---

¹⁴³ Právo, 4. července 2011, s.2.

¹⁴⁴ Čermák 1994, s. 194.

¹⁴⁵ Srov. Bečka 1992, s. 57.

¹⁴⁶ Srov. Jílek 2005, s. 24-25.

¹⁴⁷ Právo, 4. července 2011, s. 2.

¹⁴⁸ Právo, 7. července 2011, s. 2.

¹⁴⁹ Rudé právo, 22. července 1971, s. 5.

2.7.2 Adherentní expresivita

Adherentní expresivita se pojí s jedním z polysémních významů slova, jehož základní význam je neutrální.¹⁵⁰

*Japonské velitelství zatím mlží o ztrátách*¹⁵¹

*PIJAVICE KANADY*¹⁵²

*Lessy zatrhł extrémně vysoké výsluhy policistů*¹⁵³

2.7.3 Kontextová expresivita

U expresivity kontextové „jde v zásadě o úmyslné nenáležité užití jazykové jednotky v širším smyslu slova (nemusí jít tedy pouze o jednotku lexikální) v rámci stylové sféry (viz dále), pro kterou není určená, obvyklá.“¹⁵⁴

*„Padl-li praporečník...“*¹⁵⁵

*Monarchismus po americku?*¹⁵⁶

*Vrahovu oběť skládají policisté po kouskách*¹⁵⁷

---

¹⁵⁰ Srov. Jílek 2005, s. 25.

¹⁵¹ Rudé právo, 24. července 1971, s. 7.

¹⁵² Rudé právo, 29. července 1971, s. 7.

¹⁵³ Právo, 9-10. července 2011, s. 1.

¹⁵⁴ Srov. Jílek 2005, s. 26.

¹⁵⁵ Rudé právo, 3. července 1971, s. 7.

¹⁵⁶ Rudé právo, 29. července 1971, s. 7.

¹⁵⁷ Právo, 8. července 2011, s. 9.

2.8 Titulky obsahující citaci

V této kategorii zařadím titulky, které obsahují citaci. Skupinu citačních titulků najdeme u Schneiderové¹⁵⁸.

V ideálním případě je citace signalizována tím, že je dána do uvozovek. Ale častěji se v novinách vyskytuje zpracování citace takovým způsobem, že je uvozena pouze dvojtečkou či naznačena slovosledem jako mluvená výpověď. Můžeme se setkat i s tím, že citovaný subjekt je v titulku zobecněn (Soud: zákaz gayů v armádě musí padnout okamžitě¹⁵⁹).¹⁶⁰

Ve všech případech, ale dvojtečka neznamena citátový titulek, v některých titulcích se dvojtečka využívá, aniž by byl kdokoli citován .

*Je rozumné, že třetinu strojů dovážíme?*¹⁶¹

*Image má odrážet osobnost hudebníka*¹⁶²

*Lid příliš mnoho trpí proléváním krve*¹⁶³

2.8.1 Falešná citace

Jako falešnou citaci jsou označena typ titulků, které mají tvar citace, ale ve skutečnosti nikoho necitují.

*Dovolená po ministersku: sport, houbaření, dobré jídlo i postel*¹⁶⁴

*Směr: Správná výživa*¹⁶⁵

---

¹⁵⁸ Schneiderová 2008, s. 13-14.

¹⁵⁹ Právo, 8. července 2011, s. 9.

¹⁶⁰ Srov. Schneiderová 2008, s. 13-14.

¹⁶¹ Rudé právo, 29. července 1971, s. 5.

¹⁶² Právo, 11. července 2011, s. 9.

¹⁶³ Rudé právo, 29. července 1971, s. 7.

¹⁶⁴ Právo, 9-10. července 2011, s. 1.

¹⁶⁵ Rudé právo, 1. července 1971, s. 1.

*USA: Rozkvět obchodu zbraněmi*¹⁶⁶

2.8.2 Titulky s parafrází

Parafrázi lze podle Čermáka¹⁶⁷ definovat jako „proces formulování alternativní verze věty, textu apod. se stejným významem n. jeho výsledek.“¹⁶⁸

*Dobeš: Učitelé nejsou sezónní dělníci, do škol pošlu kontroly*¹⁶⁹

*Vrah: Máme ještě dvě buňky*¹⁷⁰

Nad.: POLICEJNÍ PSYCHOLOŽKA LUDMILA ČÍRTKOVÁ UVEDLA PRO PRÁVO:

*Tit: Masového vraha je těžké odhalit, když žije jako samotář*¹⁷¹

2.9 Titulky podle postojové modality

Mezi titulky rozlišovanými podle postojové modality mluvčího je základním typem titulek *oznamovací*. Dále mohou být titulky *tázací*, *přací* a *rozkazovací*.¹⁷²

2.9.1 Oznamovací titulky

Vyjadřují prosté konstatování, oznámení, tvrzení skutečnosti. Jsou slohově nepříznačné.¹⁷³

*Kanibalové před soudem*¹⁷⁴

---

¹⁶⁶ Rudé právo, 16. července 1971, s.6.

¹⁶⁷ Čermák 1994, s. 220.

¹⁶⁸ Čermák 1994, s. 220.

¹⁶⁹ Právo, 23. července 2011, s. 3.

¹⁷⁰ Právo, 26. července 2011, s. 1.

¹⁷¹ Právo, 26. července 2011, s. 2.

¹⁷² Bečka 1986, s. 235; Srpová 1998, s. 39-40; Jedlička 1970, s. 106-111

¹⁷³ Srov. Jedlička 1970, s. 106.

¹⁷⁴ Rudé právo, 29. července 1971, s. 6.

V Trenčíně proběhla Pohoda¹⁷⁵

Řidič zemřel, pes nehodu přežil¹⁷⁶

2.9.2 Tázací titulky

„Titulky s tázací postojovou modalitou jsou nositeli emocionálnosti a expresivity. Autor se jejich prostřednictvím obrací na čtenáře. Rozlišujeme tři typy tázacích titulků.

„**Titulky s otázkou zjišťovací** – u těchto typů nechybí otazník a odpovídá se na ně Ano/Ne.

V liberecké nemocnici zemřel muž po operaci kýly. Selhal personál?¹⁷⁷

Poslanci napínají maturanty. Přibude třetí povinný předmět?¹⁷⁸

JDE O SLUŽBU MÍRU?¹⁷⁹

Titulky s otázkou doplňovací – nemusí je nutně zakončovat otazník a odpověď je delší, nese novou informaci. Doplňuje naše vědomosti.¹⁸⁰

Počítače v obchodě - jaký je v tom smysl?¹⁸¹

PROČ SE NECHAL MINISTR OBRANY ZAPŘÍT¹⁸²

Hašek: Kde končí povodňová stokoruna?¹⁸³

---

¹⁷⁵ Právo, 11. července 2011, s. 9.

¹⁷⁶ Právo, 11. července 2011, s. 8.

¹⁷⁷ Právo, 12. července 2011, s. 1.

¹⁷⁸ Právo, 14. července 2011, s. 2.

¹⁷⁹ Rudé právo, 21. července 1971, s. 7.

¹⁸⁰ Srov. Srpová 1998, s. 39.

¹⁸¹ Rudé právo, 21. července 1971, s. 5.

¹⁸² Rudé právo, 21. července 1971, s. 6.

¹⁸³ Právo, 26. července 2011, s. 3.

Titulky s řečnickou otázkou – mají formu tázací věty, ale významově jde o větu oznamovací. Na tvrzení, které nese, klade velký důraz. A je výrazně citově zabarvená.¹⁸⁴

*Jedněm třeba poděkovat,- a těm druhým?*¹⁸⁵

2.9.3 Výzvodé titulky

Titulky s komunikativní funkcí výzvy, které čtenáře nabádají k nějaké činnosti.¹⁸⁶

*Působit k důslednému plnění stanov*¹⁸⁷

*Pružněji v cenové politice*¹⁸⁸

*Příznivý vývoj nesmí oslabit naši pozornost*¹⁸⁹

2.9.4 Titulky žádací

„Podobně jako titulky tázací se i titulky žádací dramatizují autorovu výpověď a nesou citové zabarvení. Řadí se sem titulky *přací, rozkazovací* (výzvodé).

Titulky přací – kromě věcného obsahu, nesou i informaci o citovém vztahu mluvčího k obsahu výpovědi. Uvozují je přací částice (ať, kéž, necht').¹⁹⁰

*Kéž by každý jako MARTIN BENKA...*¹⁹¹

---

¹⁸⁴ Srov. Jedlička 1970, s. 108-109.

¹⁸⁵ Rudé právo, 8. Července 1971, s. 5.

¹⁸⁶ Srov. Srpová 1998, s. 39.

¹⁸⁷ Rudé právo, 1. Července 1971, s. 1.

¹⁸⁸ Rudé právo, 2. Července 1971, s. 2.

¹⁸⁹ Rudé právo, 13. Července 1971, s. 1.

¹⁹⁰ Srov. Srpová 1998, s. 39

¹⁹¹ Rudé právo, 3. Července 1971, s. 4.

Titulky rozkazovací – mohou končit vykřičníkem, čtenáři nařizují, co by měl udělat. V případě, že je nezakončuje vykřičník, ale dávají najevo, že je potřeba, je nutné něco udělat, jde o titulky výzvodové, které jsou variací rozkazovacích titulků.¹⁹²

*Do popředí kontrolu!*¹⁹³

*Svolat v nejkratší době celoevropskou poradu*¹⁹⁴

*Všestranně uplatňovat vedoucí úlohu strany*¹⁹⁵

3. Titulky Rudého Práva

K rozboru jsem použila 27 vydání Rudého Práva z července 1971. Absolutní počet zkoumaných titulků byl 1779 na 151 stranách. Vyhodnotila jsem všechny titulky a určila standardní titulek Rudého Práva. A následně jsem titulky rozdělila do dvou skupin; na samostatné titulky a titulky z titulkových komplexů; které jsem vyhodnotila zvlášť.

Tab.č. X – Titulky v RP

	Absolutní počet	Procentové zastoupení
Všechny titulky	1779	100 %
Samostatné titulky	645	36,3 %
Titulky v TK	1134	63,7 %

¹⁹² Srov. Jedlička 1970, s. 110-111; Srpová 1998, s. 39.

¹⁹³ Rudé právo, 7. Července 1971, s. 3.

¹⁹⁴ Rudé právo, 13. Července 1971, s. 7.

¹⁹⁵ Rudé právo, 16. Července 1971, s. 3.

3.1 Obecné vyhodnocení

V Rudém Právu převažovaly dlouhé titulky (1421) nad krátkými (358). Průměrná délka jednoho titulky byla 39 znaků.

Dominantní byly titulky tématické (784), které ale titulky tématicko-rématickými (629) nepřevyšovaly nijak výrazně. Nejméně frekventované pak byly titulky rématické (238).

Statické (1190) titulky zásadně převládaly nad přechodnými (383) a dynamickými (79).

Tab.č. 4 – Obecné vyhodnocení titulků RP

Typ	Dlouhý	Krátký	Dynamický	Přechodný	Statický	Téma	Réma	T-R
Počet/%	1421/79	358/20,2	79/4,4	383/21,5	1190/66,9	784/44,1	238/13,4	629/35,4

Expresivní byly titulky pouze v 268 případech. Nejčastěji šlo o expresivitu kontextovou (199), která byla součástí 11,2 % všech titulků. V menším množství se vyskytovala i expresivita inherentní (52) a adherentní (17).

Titulky s jistým typem citace byly ojedinělé. Převažovaly u nich titulky citační (32). Častěji byla zaznamenána i parafráze (12), falešná citace se vyskytla pouze ve dvou případech.

Tab.č.5 – Četnost expresivity a citací

	Inherentní	Adherentní	kontextová	Citace	Falešná c.	Parafráze
Počet / %	52 / 2,9	17 / 1	199 / 11,2	32 / 1,8	2 / 0,1	12 / 0,7

U všech titulků byla určována jejich funkce. Nejčastěji měly funkci nadpisovou (676), které bylo početně výrazně více než ostatních. Srovnatelně se vyskytovala funkce poutací (381) s funkcí informační (338). Dále mezi funkcemi byla funkce hodnotící (209) a funkce orientační (120). Nejméně častá byla funkce agitační, kterou jsem zaznamenala pouze u 55 titulků.

Tab. č. 6 – Funkce titulků RP

Funkce	Nadpisová	Orientační	Informační	Poutací	Hodnotící	Agitační
Počet / %	676 / 37,9	120 / 6,8	338 / 19	381 / 21,4	209 / 11,8	55 / 3,1

Z 1779 titulků bylo 784 titulků součástí větného ekvivalentu. Ve 141 případech šlo o větný ekvivalent s konkrétním podstatným jménem a u 643 titulků to byl větný ekvivalent s abstraktním podstatným jménem.

Větné titulky tvořily 868 případů, tedy 48,8 % celkového počtu. Výrazně mezi nimi převládaly jedno-větné titulky (706) nad více-větnými (162). A dvojčlenné věty slovesné (466) nad větami eliptickými (395) a jednočlennými slovesnými (7).

Ve všech 27 vydáních bylo pouze 35 titulků se souvětím. U 11 titulků se jednalo o souvětí souřadné, u 23 titulků souvětí podřadné a v jednom případě šlo o souvětí eliptické.

Tab. č. 7 – větné titulky

Titulky z větných ekvivalentů		Titulky větné				
Počet/%		Počet/%				
784 / 44,1		868 / 48,8				
VE konkrétní	VE abstraktní	Jedno-větné	Více-větné	Dvojčlenná slovesná	Eliptická	Jednočlenná slovesná
141 / 7,9	643 / 36,1	706 / 39,7	162 / 9,1	466 / 26,2	395 / 22,2	7 / 0,4

Mezi větnými titulky nepatrně převažovaly titulky abstraktní (288) nad konkrétními (286). Konkrétně abstraktních bylo výrazně víc (170) než abstraktně konkrétních (107).

Tab.č. 8– Titulky podle konkrétnosti

	Konkrétní	Konkrétně abstraktní	Abstraktně konkrétní	Abstraktní
Počet/%	286 / 16 %	171/ 9,6 %	107 / 6 %	288 / 16,2 %

Po morfologické stránce jednoznačně dominovaly titulky verbální (824). Více než polovinu verbálních titulků (457) tvořily titulky s určitým slovesem, eliptický titulek byl zaznamenán v 367 případech.

Druhou nepočetnější morfologickou kategorií utvořily titulky nominální. Ve zkoumaném vzorku bylo zaznamenáno 603 nominálních typů titulků. V převaze byl nominální titulek s nevlastním přívlastkem (364). Druhý nejpočetnější typ nominálního titulku byl titulek obsahující substantivum společně s adjektivem (202).

Výrazně méně mezi nominálními titulky tvořily typy s více substantivy (27) a pouze s jedním substantivem (10).

Méně časté byly adverbiální titulky (176), u kterých většinu tvořily nadpisy s předložkou (164). U 12 titulků pak šlo o adverbiální typ s příslovcem.

V morfologické kategorii byly nejméně zastoupené titulky smíšené, pouze ve 39 případech.

Tab. č. 9 – Titulky z morfologického hlediska

Typ titulku	varianta	počet	%
Verbální	S určitým slovesem	457	25,6
	Eliptické	367	20,6
Nominální	Se substantivem	10	0,6
	Se sub. a adjektivem	202	11,4
	S více sub.	27	1,5
	S nevl. přívlastkem	364	20,5
adverbiální	S předložkou	164	9,2
	S příslovci	12	0,7
Smíšené		39	2,2

Titulky s jistým typem citace byly ojedinělé. Převažovaly u nich titulky citační (32). Častěji byla zaznamenána i parafráze (12), falešná citace se vyskytla pouze ve dvou případech.

U všech větných titulků byla určena modalita, bylo tedy zaznamenáno 868 případů jistého typu modality. Nejpočetnější byl oznamovací způsob (780), ostatních způsobů bylo výrazně méně. Tázací způsob byl zaznamenán v 55 případech – otázka zjišťovací (16), otázka doplňovací (38), řečnická otázka (1). Nejméně bylo práciho způsobu (1), rozkazovacího způsobu (6) a způsobu výzvy (26).

Tab. č. 10– Zastoupení modality

	Oznamovací	T. zjišťovací	T. doplňovací	T. řečnická	Výzva	Přací	Rozkaz
Počet	780	16	38	1	26	1	6
%	43,8	0,9	2,1	0,06	1,5	0,06	0,4

3.1.1 Shrnutí

Jako nejtypičtější titulek Rudého Práva by se dal označit dlouhý, abstraktní, tématický a statický titulek větný složený pouze z jedné věty, a to věty dvojčlenné slovesné. S určitým slovesem. O délce 39 znaků v oznamovacím způsobu a s nadpisovou funkcí.

Pokud by měl být expresivní, jednalo by se o expresivitu kontextovou, a v případě, že by obsahoval citaci, byla by to citace standardní.

V případě titulků z větných ekvivalentů, je nejtypičtější titulek s abstraktní podstatným jménem.

3.2 Samostatné titulky Rudého Práva

Samostatné titulky tvoří z celkového počtu 36 %, což představuje 645 titulků. Dlouhé titulky (433) byly v převaze oproti titulkům krátkým (212), průměrně měly 27 znaků. Znovu převažovaly statické titulky (492) nad přechodnými (121) a dynamickými (32).

Tématické titulky (364) byly výrazně častější. Nejméně se vyskytovaly titulky rématické (55). Tématicko-rématické titulky byly určeny v 224 případech.

Tab.č. 11 – Obecné vyhodnocení titulků RP

Typ	Dlouhý	Krátký	Dynamický	Přechodný	Statický	Tématický	Rématický	T-R
Počet/%	433/67,1	212/32,8	32/4,9	121/18,8	492/76,3	364/56,4	55/8,5	224/34,7

A stejně jako v obecném vyhodnocení, i u samostatných titulků byla nejfrekventovanější kontextová expresivita (95). Na druhém místě pak expresivita inherentní (26) a nejméně častá byla expresivita adherentní(6).

Citace byla u samostatných titulcích ojedinělá. Byly zaznamenány pouze 3 případy, a to v podobě parafráze. Falešná citace a čistá citace se nevyskytovaly vůbec.

Tab.č.12 – Četnost expresivity a citací

	Inherentní	Adherentní	kontextová	Citace	Falešná c.	Parafráze
Počet / %	26 / 4	6 / 0,9	95 / 14,7	0	0	3 / 0,5

Nejpočetněji byla u samostatných titulků zastoupena nadpisová funkce, a to v 264 případech. Další početně významná funkce byla informační, 151 případů, funkce poutací, 134 případů, a funkce hodnotící, u 73 titulků.

Nejméně zastoupeny byly funkce agitační, 18 titulků, a funkce orientační, 5 titulků.

Tab. č. 13 – Výskyt funkcí samostatných titulků RP

Funkce	Nadpisová	Orientační	Informační	Poutací	Hodnotící	Agitační
Počet / %	264 / 40,9	5 / 0,8	151 / 23,4	134 / 20,8	73 / 11,3	18 / 2,9

U samostatných titulků RP byly v menšině titulky z větných ekvivalentů. Celkem tvořily 47,8 %, což znamená 308 případů.

Větné ekvivalenty s konkrétním podstatným jménem tvořily 85 titulků a 223 titulků bylo tvořeno větným ekvivalentem s abstraktním podstatným jménem.

Větné titulky představovaly 52,2 % všech samostatných titulků, tedy 337 případů, mezi kterými převažovaly titulky jednovětné (331 případů) nad titulky vícevětnými (6 titulků).

Mezi větnými titulky převažují typy s verbální elipsou (180 případů) nad větnými titulky se slovesem v určitém tvaru (149 případů) a jednočlennou větou slovesnou (2 případy).

Co se týče šesti vícevětných titulků, dva titulky byly ve tvaru podřadného souvětí a čtyři jako souvětí souřadné.

Tab. č. 14 – větné titulky

Titulky z větných ekvivalentů		Titulky větné				
308 / 47,8 %		337 / 52,2 %				
VE konkrétní	VE abstraktní	Jedno-větné	Více-větné	Dvojčlenná slovesná	Eliptická	Jednočlenná slovesná
85 / 13,1%	223 / 34,5%	331 / 51,3%	6 / 0,9%	149 / 23,1%	180 / 27,9%	2 / 0,3%

Mezi samostatnými titulky bylo nejvíce titulků abstraktních (96). Konkrétní a konkrétně abstraktní titulky byly v rovnováze, vyskytovaly se shodně v 86 případech. Nejméně se vyskytovalo abstraktně konkrétních titulků, a to 69.

Tab.č. 15– Větné titulky podle konkrétnosti

	Konkrétní	Konkrétně abstraktní	Abstraktně konkrétní	Abstraktní
Počet/%	86/13,3	86/13,3	69/10,7	96/14,8

Z morfologického hlediska bylo nejvíce titulků verbálních (319) a titulky v eliptickém tvaru (171) převažovaly nad titulky s určitým slovesem (148).

Nomilnální titulky se vyskytovaly převážně s přívlastkem nevlastním (181), s vlastním přívlastkem bylo 78 titulků. 12 titulků bylo tvořeno několika substantivy a pouze 4 titulky byly z jednoho substantiva.

U adverbálních titulků (36) převažovaly typy s předložkou (30) nad titulky s příslovci (6).

Smíšené titulky byly pouze v 8 případech.

Tab. č. 16 – Titulky z morfologického hlediska

Typ titulku	Varianta	Počet/%
Verbální	S určitým slovesem	148/22,9
	Eliptické	171/26,5
Nominální	Se substantivem	4/0,6
	Se sub. a adjektivem	78/12,1
	S více sub.	12/1,9
	S nevl. přívlastkem	181/28,1
adverbiální	S předložkou	30/4,6
	S příslovci	6/0,9
Smíšené		8/1,3

Ve zkoumaném vzorku samostatných titulků výrazně převažoval oznamovací způsob (302). Častější byla také otázka doplňovací (12), způsob výzvy (10) a otázka zjišťovací (9). Řečnická otázka (1), způsob práci (1) a rozkazovací (1) byly pouze ojedinělé.

Tab. č. 17 – Zastoupení modality

	Oznamovací	T. zjišťovací	T. doplňovací	T. řečnická	Výzva	Práci	Rozkaz
Počet/%	302/46,8	9/1,4	12/1,9	1/0,2	10/1,5	1/0,2	1/0,2

3.2.1 Shrnutí

Samostatný titulek je v typické podobě dlouhý s 27 znaky, statický, abstraktní a tématický. Skládá se z jedné věty. Je verbální eliptický v oznamovacím způsobu a s nadpisovou funkcí.

Může obsahovat kontextovou expresivitu a parafrázi.

3.3 Titulkové komplexy RP

3.3.1 Titulkový komplex kompletní

Ve zkoumaném vzorku Rudého Práva bylo těchto typů titulkového komplexu celkem 85 s 256 titulky. S jedním atypickým případem, kdy měl titulkový komplex 4 titulky. Kromě standardního nadtitulku, hlavního titulku a podtitulku (v tomto případě podtitulku vícečlenného) měl komplex ještě jeden podtitulek. V příloze označený jako PP.

President ČSSR Ludvík Svoboda přicestoval do MLR

Společně pro další úspěchy socialismu a míru ve světě

Vysoké pocty představiteli Československa ° Spojuje nás pevné přátelství a společné cíle ° Nejvyšší maďarské vyznamenání prezidentu Svobodovi

OD NAŠEHO BUDAPEŠŤSKÉHO ZPRAVODAJE¹⁹⁶

3.3.1.1 Hlavní titulky

Mezi 85 titulky bylo 69 dlouhých s průměrný počtem 31 znaků.

V 11 případech byly titulky kontextově expresivní, inherentní expresivitu vykazovalo 6 titulků. Adherentní expresivita nebyla zaznamenána v žádném případě. Titulky statické (52) dominovaly nad přechodnými typy (27). Případy dynamických titulků byly minimální (6).

Nejčastěji byly titulky tématicko-rématické (41), tématické titulky (31) pak převažovaly nad rématickými (13).

Devět hlavních titulků bylo citačních a jeden obsahovat parafrázi.

Poutací (33) funkce dominovala nad nadpisovou (18), informační (16), hodnotící (10) a agitační (7). Orientační funkci neměl žádný hlavní titulek.

U titulků z větných ekvivalentů výrazně převažovaly typy s abstraktní podstatným jménem (27), nad titulky s konkrétním podstatným jménem (3). I zde jsou frekventovanější

---

¹⁹⁶ Rudé právo, 8. Července 1971, s. 1.

titulky větné, a titulky tvořené jednou větou (53) jsou častější než více-větné (2). Mezi větnými titulky převažovala věta dvojčlenná slovesná (32), nad eliptickými větami (23). Jednočlenné slovesné věty v hlavních titulcích vůbec nebyly. Více-větných titulků byly pouze z podřadných souvětí, jiné typy se u těchto titulkových komplexů nevyskytovaly.

Hlavní titulky byly převážně abstraktní (26), konkrétně abstraktní (11), konkrétní (10) a abstraktně konkrétní (6) byly v menšině.

Po morfologické stránce převažovaly titulky se slovesem v určitém tvaru (33), eliptické titulky byly pouze ve 20 případech. U nominálních dominovaly typy s nevlastním přívlastkem (16), typů s přívlastkem vlastním (5) a typů s více substantivy (2) bylo výrazně méně. Nominální titulky pouze s jedním substantivem se nevyskytovaly vůbec. Adverbiálních titulků bylo 7, a to 6 s předložkou a 1 s příslovci. Smíšené titulky byly pouze 2.

Nejčastější hlavní titulek byl utvořen v oznamovacím způsobu (43), zbylé titulky byly výzvolné (4), s otázkou doplňovací (5), rozkazovací (2) nebo se zjišťovací otázkou (1).

3.3.1.2 Nadtitulky

85 nadtitulků má průměrně 40 znaků a 79 z nich je dlouhých, krátkých je 6.

Nejčastěji jsou statické (56), přechodné (24) a dynamické (5) tvoří méně než polovinu nadtitulků. Tématické (36) a tématisko-rématické (36) nadtitulky jsou v rovnováze, rématických nadtitulků je pouze 12.

Nejvíce mají nadtitulky nadpisovou funkci (40), méně jich má pak funkci poutací (16), informační (17), hodnotící (9), agitační (2) a orientační (1).

Větných ekvivalentů je u nadtitulků větší množství (39), opět převažují ty s abstraktním pod. jm. (35) nad těmi s konkrétním pod.jm. (4). Větné nadtitulky jsou tvořeny pouze jednou větou (46), a to nejčastěji dvojčlennou slovesnou (30), nebo eliptickou (16). Jiné typy vět se u nadtitulků nevyskytují.

Abstraktní titulky (18) dominují nad konkrétně abstraktními (12), konkrétními (11) a abstraktně konkrétními (3).

Morfologicky znovu převažují verbální nadtitulky, v 30 případech s určitým slovesem a 16 případech v eliptické formě.

Nominálních nadtitulků bylo pouze 28. Nejčastěji ve formě s nevlastním přívlastkem (15), pak s vlastním přívlastkem (11), po jednom nadtitulku měla nominální forma s jedním substantivem a forma s více substantivy. Adverbiálních titulků bylo 9 a všechny ve tvaru s předložkou. Pouze jeden nadtitulek byl smíšený.

Žádný nadtitulek neobsahovat citaci v jakékoli formě.

Mezi nadtitulky zásadně dominoval oznamovací způsob (45) nad výzvolným (1). Jiné modální způsoby nadtitulky neměly.

3.3.1.3 Podtitulky

I podtitulků bylo v těchto komplexech 85. Z toho 54 ve formě vícečlenného podtitulku, u kterých byla určována pouze délka, počet znaků, expresivita a funkce.

Průměrný vícečlenný podtitulek má 158 znaků, je dlouhý a tvoří jej 3 věty s orientační (54). Ve dvou případech byla zaznamenána kontextová expresivita.

Všech 31 podtitulků bylo dlouhých, průměrně měly 43 znaků. Nejčastěji byly statické, ale rozdíl mezi zastoupením statických (18) a přechodných (13) podtitulků nebyl nijak výrazný. Nejčastější podtitulek byl tématicko-rématický (18).

Nejčastěji měly podtitulky nadpisovou funkci (9), ale zastoupení poutací (8), informační (7) funkce bylo jen nepatrně menší.

Více než větných ekvivalentů (11) bylo podtitulků větných (20), nejčastěji byly tvořené jednou větou (15) ve formě dvoučlenné věty slovesné (13).

Konkrétně abstraktní podtitulky (7) lehce převažovaly nad konkrétními (6). Po morfologické stránce byly nejčastější podtitulky s verbální s určitým slovesem (13). Oznamovací podtitulky (19) výrazně převyšovaly podtitulky tázací s otázkou zjišťovací (1).

3.3.1.4 Shrnutí

Typický nadtitulek v TK je dlouhý se 40 znaky, je statický a abstraktní. Může být tématický nebo tématicko-rématický. Je větný s určitým slovesem a tvořen pouze jednou větou. Má nadpisovou funkci a oznamovací modalitu.

Nejtypičtější hlavní titulek titulkového komplexu s třemi titulky, je dlouhý s 31 znaky. Má poutací funkci a oznamovací způsob. Je abstraktní, statický a tématický. Tvoří ho jedna věta dvojčlenná slovesná a může být kontextově expresivní.

Standardně jsou doplněny delším podtitulkem, v případě podtitulku vícečlenného okolo 158 znaků. Podtitulky jsou statické, tématicko-rématické s orientační funkcí u PV, u běžných podtitulků s funkcí nadpisovou. Dále jsou tvořeny konkrétněabstraktními dvojčlennými slovesnými větami v oznamovacím způsobu.

3.3.2 Titulkové komplexy nadtitulkové

Těchto komplexů bylo ve zkoumaném vzorku celkem 271, tvořilo je 271 hlavních titulků, 268 nadtitulků a 3 vícečlenné nadtitulky.

3.3.2.1 Nadtitulky

Ve třech případech je v komplexu užitý nadtitulek vícečlenný, u kterého se určovalo menší množství kategorií. NV měly průměrně 37 znaků, všechny byly dlouhé, jeden byl kontextově expresivní, tvořily je 2 věty a všechny měly orientační funkci.

Ostatních nadtitulky (268) byly převážně dlouhé (239), statické (194) a tématické (102) s 37 znaky a nadpisovou funkcí (154). 15 nadtitulků bylo kontextově expresivních.

Většina nadtitulků byla tvořena větnými ekvivalenty s abstraktními podstatnými jmény (142) a v oznamovacím způsobu (118).

3.3.2.2 Hlavní titulek

Hlavní titulek má v tomto komplexu průměrně 30 znaků, je dlouhý (203) a častěji kontextově expresivní (38). Je statický (182) a tématický (133). Jeho funkce je nejčastěji nadpisová (89), ačkoli i poutací funkce je u něj velice frekventovaná (71).

Obvykle hlavní titulek tvoří jedna věta (141), a to nejčastěji dvojčlenná věta slovesná (81), 51dyž hlavní titulky z větných ekvivalentů nejsou ojedinělé (130).

Hlavní titulky jsou převážně abstraktní (65) a s určitým slovesem (93). Relativně často se u nich vyskytují titulky s citacemi (15).

Jejich modalita je hlavně oznamovací (121)

3.3.2.3 Shrnutí

Titulek je z jedné statické dvojčlenné slovesné věty s určitým slovesem. Je dlouhý, má 30 znaků a poutací nebo nadpisovou funkci.

Doprovází ho statický a tématický nadtitulek z větného ekvivalentu s abstraktním podstatným jménem s 37 znaky a nadpisovou funkcí.

3.3.3 Titulkový komplex podtitulkový

Těchto komplexů bylo ve zkoumaném vzorku Rudého Práva 169. Obsahovaly 169 hlavních titulků, 99 podtitulků, 70 vícečlenných podtitulků a jeden podpodtitulek, který byl analyzovaný stejným způsobem jako ostatní podtituleky.

3.3.3.1 Hlavní titulek

Mezi hlavními titulky převažovaly titulky dlouhé (143), statické (122) a tématické (77) s 31 znaky.

Byla u nich obvyklá nadpisová funkce (66) a ve 21 případech byly kontextově expresivní. Větné titulky (95) převažovaly nad větnými ekvivalenty (74). Titulků s určitým slovesem (49) bylo nepatrně více než titulků eliptických (46).

Převažovaly verbální titulky s určitým slovesem (49) a s oznamovací modalitou (85). Konkrétní typy (33) převažovaly nad konkrétně abstraktními (23).

3.3.3.2 Podtitulek

V 70 případech byl v titulkovém komplexu podtitulek vícečlenný. Nejčastěji měl orientační funkci (61), ve všech případech byl dlouhý a průměrně měl 126 znaků.

Mezi ostatními podtitulky převažoval titulek dlouhý (98), statický (77), konkrétní (18) a tématický (46) s 43 znaky. Nejčastěji měl nadpisovou funkci (37) a byl jedno-větný (53) s určitým slovesem (25) a oznamovací modalitou (54).

3.3.3.3 Shrnutí

Typický titulkový komplex tohoto typu tvoří větný hlavní titulek s nadpisovou funkcí. Je statický, tématický a konkrétní s určitým slovesem.

Doprovází jej výrazně delší podtitulek, často tvořený vícečlenným podtitulkem; který je statický, konkrétní, tématický a má nadpisovou funkci.

Oba mají oznamovací modalitu.

3.3.4 Dílčí závěr titulkových komplexů Rudého Práva

Aby se mohly titulky z různých TK lépe porovnat, zapsala jsem do tabulky č. X převažující typy v jednotlivých kategoriích. V případě, že v jedné kategorii u různých typů titulků nepřevažovala stejná varianta, zmíním v tabulce, o který typ se jedná.

Mezi titulkovými komplexy lze najít jisté podobnosti. U všech titulků zásadně převládaly dlouhé dvojčlenné slovesné věty. Také ve všech titulkových komplexech dominovaly titulky statické s určitým slovesem a v oznamovacím způsobu. Průměrná délka jednotlivých typů titulků byla stabilní.

Tab. č. 18 - Procentuální porovnání převažujících typů titulků v TK

	Kompletní TK				TK nadtitulkový		TK podtitulkový		
	N	T	P	PV	N	T	T	P	PV
Znaky	40	31	43	158	37	30	31	43	126
Statických	65,8	61,2	58,1		72,3	67,1	72,1	77	
Kont.ex.	4,7	7	32,2	3,7	5,5	14	12,4	8	4,2
Téma	T=TR	TR	T		T	T	T	TR	
	42,3	48,2	58		38,1	48,7	45,5	46	
V.ek.	VEA	VEA	VEK		VEA	VEA	VEA	VEA	
	41,1	31,7	19,3		41	42,8	37,2	26	
Fce	N	P	N	O	N	N	N	N	O
	47	38,8	29	88,8	57,4	32,8	39	37	87,1
VD	35,3	37,6	41,9		26,8	29,8	28,9	28	
Konkrétní	A 21,2	A	KA		KA	A	K	K	
		30,1	22,5		14,5	34,3	19,5	18	
Verb. S urč. slovesem	35,3	38,8	41,9		26,8	44,6	28,9	25	
Modalita	52,3	50,6	61,2		44	44,6	50,3	54	

Průměrná délka nadtitulků se pohybovala v rozmezí 37 až 40 znaky. V jejich aktuálním členění větším byly častější titulky tématické, ačkoli u kompletních TK se ve stejné míře vyskytovaly i titulky tématicko-réematické.

U větných ekvivalentů převažovaly titulky s abstraktním podstatným jménem. A obecně lze říci, že typický nadtitulek RP má nadpisovou funkci.

Jediný rozdíl mezi nadtitulky u různých typů TK byl u nadtitulků větných a jejich konkrétnosti. V kompletních TK převládaly nadtitulky abstraktní, kdežto u netitulkových TK nadtitulky konkrétně abstraktní.

Rozdíly převládajících hlavních titulků u jednotlivých typů TK byly pouze v aktuálním členění větném, funkci a větné konkrétnosti. Kde kompletních TK se vyskytovaly titulky převážně tématicko-rématické, abstraktní a poutací funkcí. U netitulkového TK byly hlavní titulky tématické, větně abstraktní a měly nadpisovou funkci. A u podtitulkových TK byl typický hlavní titulek také tématický, ale větně konkrétní s funkcí nadpisovou.

Nejvíce se v rámci jednotlivých TK lišily podtitulky. Mezi zcela rozdílné vlastnosti patřilo aktuální členění větné, konkrétnost větných ekvivalentů i konkrétnost větná.

Podtitulků kompletních TK byly převážně tématické. V případě větných podtitulků byly ve většině konkrétně abstraktní a větné ekvivalenty častěji měly konkrétní podstatná jména.

U podtitulků podtitulkových TK dominovalo tématicko-rématické aktuální členění větné. Větné ekvivalenty byly převážně abstraktní, ale větné titulky byly konkrétní.

Podtitulky se lišily i míře zastoupení jednotlivých znaků. V kompletních komplexech byly podtitulky častěji kontextově expresivní, ale nebyly tolik statické.

4. Titulky Práva

Analyzovala jsem ekonomicko-zpravodajské části 24 vydání deníku Právo. Celkem se jednalo o 1563 titulků. Z nich bylo 342 součástí titulkového komplexu a 1221 existovalo samostatně.

Všechny převažující vlastnosti titulků Práva dominovaly výrazným způsobem. Nejčastěji byly titulky dlouhé (1543), přechodné (922) a tématicko-rématické (1395) se 48 znaky.

Tab.č. 19 – Obecné vyhodnocení titulků P

Typ	Dlouhý	Krátký	Dynamický	Přechodný	Statický	Tématický	Rématický	T-R
Počet/%	1543/98,7	20/1,3	349/22,3	922/59	239/15,3	45/2,9	70/4,5	1395/89,3

Nejpočetnější byla kontextová expresivita (157), které bylo zásadně více než expresivity adherentní (22) nebo inherentní (34). Titulky s jistým druhem citace se vyskytly ve 187 případech a převažovaly mezi nimi typy s čistou citací (106).

Tab.č.20 – Četnost expresivity a citací

	Inherentní	Adherentní	kontextová	Citace	Falešná c.	Parafráze
Počet / %	34/2,2	22/1,4	157/10	106/6,8	49/3,1	32/2

U analyzovaného vzorku deníku Právo měly titulky nejčastěji informační funkci (973), nebo funkci poutací (450). Funkce nadpisová (61), orientační (50) a hodnotící (24) byly zastoupeny výrazně méně. Agitační funkce (5) se vyskytovala pouze sporadicky.

Tab. č. 21– Výskyt funkcí samostatných titulků RP

Funkce	Nadpisová	Orientační	Informační	Poutací	Hodnotící	Agitační
Počet / %	61/3,9	50/3,2	973/62,3	450/28,8	24/1,5	5/0,3

Titulky s větnými ekvivalenty se vyskytovaly velice zřídka (38), oproti titulkům větným (1472), u kterých výrazně převažovaly jedno-větné titulky (1221) a dvojčlenné slovesné věty (1352).

Tab. č. 22 – větné titulky

Titulky z větných ekvivalentů		Titulky větné				
38/2,4%		1472/94,2%				
VE konkrétní	VE abstraktní	Jedno- větné	Více- větné	Dvojjčlenná slovesná	Eliptická	Jednočlenná slovesná
25/1,6%	13/0,8%	1221/78,1%	310/19,8%	1352/86,5%	93/6%	19/1,2%

Většina větných titulků byla konkrétních (988), nebo konkrétně abstraktních (309).

Tab.č. 23 – Titulky podle konkrétnosti

	Konkrétní	Konkrétně abstraktní	Abstraktně konkrétní	Abstraktní
Počet/%	988/63,2	309/19,8	92/5,9	80/5,1

V morfologické oblasti dominovaly titulky verbální s určitým slovesem (1229) a smíšené (152). U nominálních (30) titulků se výrazněji uplatnily pouze dvě varianty. Nominální s přívlastkem vlastním u 16 titulků a s přívlastkem nevlastním u 13 titulků. Adverbiálních (3) titulků bylo značně menší množství.

Tab. č. 24 – Titulky z morfologického hlediska

Typ titulku	Varianta	Počet/%
Verbální	S určitým slovesem	1229/78,6
	Eliptické	88/5,6
Nominální	Se substantivem	0
	Se sub. a adjektivem	16/1
	S více sub.	1/0,06
	S nevl. přívlastkem	13/0,8
adverbiální	S předložkou	2/0,12
	S příslovci	1/0,06
Smíšené	-	152/9,7

Oznamovací titulky (1472) výrazně dominovaly nad titulky s jinou modalitou (15).

Tab. č. 25 – Zastoupení modalit

	Oznamovací	T. zjišťovací	T. doplňovací	T. řečnická	Výzva	Přací	Rozkaz
Počet/%	1457/93,2	9/0,6	2/0,12	2/0,12	0	0	2/0,12

4.1 Samostatné titulky deníku Právo

Titulků, které nejsou součástí titulkového komplexu, bylo výrazně více než v Rudém Právu (1221 – 83,5 %).

Typický samostatný titulek má 43 znaků, je tedy dlouhý (1201), je přechodný (746) a tématicko-rématický (1139).

Tab.č. 26– Obecné vyhodnocení titulků RP

Typ	Dlouhý	Krátký	Dynamický	Přechodný	Statický	Tématický	Rématický	T-R
Počet/%	1201/98,4	20/1,6	280/22,9	746/61,1	195/15,9	28/2,3	54/4,4	1139/93,3

Znovu převažovala kontextová expresivita (120) nad inherentní (30) i adherentní (20). Citace byly poměrně časté. Nejčastěji šlo o čistou citaci (73), falešných citací (39) a parafrázi (30) bylo méně.

Tab.č. 27– Četnost expresivity a citací

	Inherentní	Adherentní	kontextová	Citace	Falešná c.	Parafráze
Počet / %	30/2,5	20/1,6	120/9,8	73/5,9	39/3,2	30/2,5

Informační funkce (833) byla nejfrekventovanější. Méně zastoupená byla funkce poutací (339). Ojediněle se pak vykytovala funkce nadpisová (25), hodnotící (19) a agitační (5). Orientační funkce nebyla zaznamenaná vůbec.

Tab. č. 28 – Výskyt funkcí samostatných titulků RP

Funkce	Nadpisová	Orientační	Informační	Poutací	Hodnotící	Agitační
Počet / %	25/2	0	833/68,2	339/27,8	19/1,6	5/0,4

Větné ekvivalenty se u samostatných titulků vyskytovaly velice zřídka (21), mnohem častější byly větné titulky (1141), které nejvíce tvořila jedna (991) dvojčlenná slovesná věta

(1100). Frekventovanější ve zkoumaném vzorku byly více-větné titulky (209), převážně v souřadném (88), nebo podřadném souvětí (63).

Většina titulků byla konkrétní (826) a verbální (1061), častěji s určitým slovesem (985). Výrazně frekventovanější byly smíšené titulky (136).

Tab. č. 29 – větné titulky

Titulky z větných ekvivalentů		Titulky větné				
21/1,7%		1141/93,4%				
VE konkrétní	VE abstraktní	Jedno-větné	Více-větné	Dvojčlenná slovesná	Eliptická	Jednočlenná slovesná
9/0,7%	12/1%	991/81,2%	209/17,1%	1100/90,1%	78/6,4%	14/1,1%

Mezi větnými samostatnými titulky převládaly typy konkrétní (826) a konkrétně abstraktní (282). Nepatrné množství bylo i titulků abstraktně konkrétních (72) a abstraktních (58).

Tab.č. 30 – Titulky podle konkrétnosti

	Konkrétní	Konkrétně abstraktní	Abstraktně konkrétní	Abstraktní
Počet/%	826/67,6	282/23,1	72/5,9	58/4,8

U samostatných titulků byly nejfrekventovanější titulky verbální s určitým slovesem (1061), které zásadním způsobem převyšovaly verbální titulky eliptické (76). Zastoupení ostatních typů, v rámci morfologie, bylo velice ojedinělé, až na typ smíšený (136).

Tab. č. 31 – Titulky z morfologického hlediska

Typ titulku	Varianta	Počet/%
Verbální	S určitým slovesem	1061/86,9
	Eliptické	76/6,2
Nominální	Se substantivem	0
	Se sub. a adjektivem	4/0,3
	S více sub.	1/0,08
	S nevl. přívlastkem	8/0,6
adverbiální	S předložkou	2/0,2
	S příslovci	1/0,08
Smišené		136/11,1

I zde byla velice výrazně zastoupena oznamovací modalita výpovědi (1186).

Tab. č. 32 – Zastoupení modality

	Oznamovací	T. zjišťovací	T. doplňovací	T. řečnická	Výzva	Přací	Rozkaz
Počet/%	1186/97,1	9/0,7	2/0,2	2/0,2	0	0	1/0,08

4.1.1 Shrnutí

Samostatný titulek je v typické formě dlouhý kolem 43 znaků, je přechodný, tématicko-rématický. Skládá se z jedné dvojčlenné slovesné věty s určitým slovesem, má informační funkci a je oznamovací. Případně je kontextově expresivní a obsahuje citaci.

4.2 Titulkové komplexy (TK) deníku Právo

Ve zkoumaném vzorku deníku Právo byly pouze dva typy titulkových komplexů. Komplex nadtitulkový (28) a komplex podtitulkový (143), který početně výrazně dominoval.

4.2.1 Nadtitulkový TK

Ve zkoumaném vzorku deníků Právo bylo 28 těchto TK.

4.2.1.1 Nadtitulek

Typický nadtitulek v tomto komplexu měl 51 znaků, byl statický (19) a tématický (16). Všechny nadtitulky byly dlouhé a výrazná většina z nich (26) měla nadpisovou funkci. Žádný nadtitulek nebyl expresivní.

Větné nadtitulky (11) byly pouze konkrétní (11), ale převyšovaly je nadtitulky ve formě větného ekvivalentu, které všechny obsahovaly konkrétní podstatné jméno (17).

V morfologickém hledisku nepatrně dominovaly nominální titulky (17) nad verbálními (11). Nejvíce nominálních titulků bylo s vlastním přívlastkem (12). Všechny větné titulky byly oznamovací (11).

4.2.1.2 Hlavní titulek

Hlavní titulek měl průměrně 45 znaků a ve všech případech byl dlouhý. Pět titulků bylo expresivních – inherentní (1), adherentní (1), kontextově (3). Nejčastěji byly hlavní titulky přechodné (16) a tématicko-rématické (22) s poutací funkcí (23).

Většina titulků byla větná (27), pouze jeden titulek byl ve formě větného ekvivalentu s abstraktní podstatným jménem. Větné titulky tvořila převážně jedna (21) dvojčlenná slovesná věta (25). Mezi titulky byla jedna věta slovesná jednočlenná.

Výrazně převažovaly titulky konkrétní (17) a verbální s určitým slovesem (27). Všechny titulky byly oznamovací (28).

4.2.1.3 Shrnutí

Standardní nadtitulkový TK má dlouhé a konkrétní oznamovací titulky. Nadtitulek je obvykle z konkrétního větného ekvivalentu, je statický, tématický, nominální s vlastním přívlastkem a nadpisovou funkcí.

Hlavní titulek je naopak přechodný, větný se slovesem v určitém tvaru, je tématicko-réematický s poutací funkcí.

4.2.2 Podtitulkový TK

Těchto titulkových komplexů bylo ve zkoumaném vzorku 143. A kromě 143 hlavních titulků je tvořilo 90 podtitulků a 53 vícečlenných podtitulků.

4.2.2.1 Hlavní titulek

Titulek byl ve všech případech dlouhý s průměrným počtem 43 znaků. Přechodné titulky (92) převažovaly nad dynamickými (38) i statickými (13). Výrazně více bylo titulků tématicko-réematických (139), oproti titulkům réematickým (3). Titulky tématické se nevyskytovaly vůbec.

Nejvíce titulků mělo poutací funkci (73), nebo funkci informační (56). Všechny titulky byly větné a převažovaly u nich titulky tvořené jednou větou (122). Titulky z vět/y dvojčlenné slovesné tvořily 129 případů.

Výrazně převažovaly titulky konkrétní (84), nad konkrétně abstraktními (38), abstraktními (13) a abstraktně konkrétními (8). Titulky byly pouze verbální (130), a to převážně s určitým slovesem (120); nebo smíšené (13).

Kromě jednoho rozkazovacího titulku byly všechny oznamovací (142).

4.2.2.2 Podtitulky

Podtitulky vícečlenné měly průměrně 91 znaků, všechny byly dlouhé a měly orientační funkci a v pěti případech byly kontextově expresivní.

Ostatní podtitulky (90), byly kratší, průměrně měly jen 77 znaků, ale přesto byly všechny dlouhé. I ony vykazovaly kontextovou expresivitu (8) a v jednom případě i expresivitu inherentní.

Většina podtitulků byla přechodná (61), tématicko-rématická (81) s informační funkcí (75). Větné ekvivalenty nebyly vůbec zastoupeny, většinu titulků tvořila jedna věta (69) dvojčlenného slovesného typu (87). Nejčastěji byly podtitulky konkrétní (50), nebo konkrétně abstraktní (22).

Po morfologické stránce byly podtitulky pouze verbální s určitým slovesem (87), nebo smíšené (3). Všechny podtitulky byly oznamovací.

4.2.2.3. Shrnutí

Obvyklý podtitulkový komplex se skládá z dlouhých a konkrétních titulků se slovesem v určitém tvaru ve dvojčlenné slovesné a oznamovací větě.

Hlavní titulek má obvykle poutací funkci a podtitulek bývá informační. Zhruba v jedné třetině je v podtitulkovém komplexu podtitulek vícečlenný s orientační funkcí.

4.2.4 Dílčí závěr titulkových komplexů Práva

Pro lepší přehlednost opět titulky z TK opět zapsala do tabulky.

Ve dvou typech TK lze srovnat pouze hlavní titulky. Ty vykazovaly poměrně podobné vlastnosti. V obou typech TK dominovaly titulky přechodné, konkrétní, oznamovací, tématické-rématické, s poutací funkcí a slovesem v určitém tvaru. U podtitulkových komplexů nebyl zaznamenán žádný titulek z větného ekvivalentu, u druhého typu komplexu se vyskytl pouze jeden větný ekvivalent, a to s abstraktním podstatným jménem. Průměrná délka hlavních titulků se pohybovala kolem 44 znaků.

Nadtitulky byly statické, tématické, převážně z konkrétních větných ekvivalentů. Jako u jediných titulků převažovaly nad verbálními typy, nominální titulky s vlastním přívlastkem. I nadtitulky byly oznamovací a průměrně měly 51 znaků.

Podtitulky byly konkrétní, přechodné, tématicko-rématické s informační funkcí. Převážně je tvořila jedna dvojčlenná věta slovesná v oznamovacím způsobu a se 77 znaky. Vícečlenné podtitulky byly delší, v průměru kolem 91 znaků, a měly orientační funkci.

Tab. č. 33 - Procentuální porovnání převažujících typů titulků v TK

	TK nadtitulkový		TK podtitulkový		
	N	T	T	P	PV
Znaky	51	45	43	77	91
Hledisko dynamiky	S 67,8	P 57,1	P 64,3	P 67,8	
Kont.ex.	0	10,7	14,7	8,9	9,4
Téma	T 57,1	TR 78,6	TR 97,2	TR 90	
V.ek.	VEK 60,7	VEA 3,6	0	0	
Fce	N 92,9	P 82,1	P 51	I 83,3	O 100
VD	32,1	96,4	90,2	96,7	
Konkrétnost	K 39,3	K 60,7	K 58,7	K 55,5	
Verb. S urč. slovesem	42,8	96,4	84	96,7	
Oznamovací mod.	39,3	100	99,3	96,7	

5. Porovnání

5.1 Obecné porovnání

V obecné rovině, bez rozlišování mezi samostatnými titulky a titulky v TK lze říci, že se titulky v Rudém právu a Právu se výrazně liší.

Ačkoli v obou denících převažovaly dlouhé titulky, průměrný titulek v Právu o deset znaků více. A četnost výskytu titulků krátkých se snížila z 20,2 % na 1,3 %.

Ustoupily statické titulky a častěji se setkáváme s dynamickými výrazy, nicméně nejvíce se používají výrazy přechodné.

Tématické titulky, které byly v Rudém právu používány nejvíce, jsou dnes nejméně frekventované a v Právu je nahradily titulky tématicko-rématické.

I poměr funkcí titulků se zásadně změnil. Nadpisovou funkci, která dříve převažovala, dnes vystřídala funkce informační, kterou mělo 62,3 % titulků Práva. Hodnotící a agitační funkce se u titulků Rudého práva vyskytovala pravidelně (v průměru jednou na každé straně), dnes se s nimi v Právu setkáváme spíše výjimečně.

U Rudého práva tvořily titulky z větného ekvivalentu více než třetinu všech titulků. Nejčastěji s abstraktním podstatným jménem. U Práva tvoří titulky z větných ekvivalentů necelá 2,5 % celkového počtu.

Více se uplatňují titulky větné, nejčastěji složené pouze z jedné věty. Jejich frekvence stoupla z 39,7 % na 78,1 %. Věty jsou obvykle dvojčlenné slovesné (86,5 %), eliptické věty se vyskytují zcela ojediněle (6 %).

Titulky Rudého práva se v kategorii větné konkrétnosti zcela jednoznačně neprofilovaly. Konkrétní (16 %), abstraktní (16,2 %) a konkrétně abstraktní (9,6 %) titulky byly v relativní rovnováze. U Práva zásadně převažují titulky konkrétní (63 %) a druhé nejpočetnější jsou titulky konkrétně abstraktní (19,8%). Lze tedy říci, že se u dnešních titulků jednoznačně konkretizoval podmět. Předmět bývá častěji také konkrétní, ale abstraktní předmět není výjimkou.

V morfologických kategoriích ustoupily nominální titulky, které kdysi tvořily 33,4 % všech titulků. Dnes je nominální titulek velice výjimečný, u zkoumaného vzorku tvořily nominální titulky 1,86 %. Častěji je dnes titulek verbální s určitým slovesem (78,6 %), eliptické titulky (5,6 %) jsou v menšině, ačkoli se v Rudém právu vyskytovaly stejně často jako titulky s určitým slovesem.

U titulků obou zkoumaných vzorků převažovala oznamovací modalita výpovědi, v Právu jsou už ale méně časté ostatní typy modality, než tomu bylo u Rudého práva.

Velký rozdíl ve zkoumaných denících byl výskytu titulkových komplexů. V Rudém právu jejich titulky tvořily celých 63,7 % všech titulků, kdežto u Práva byly titulky součástí komplexu pouze v 21,9 %.

5.2 Porovnání samostatných titulků

Zkoumané samostatné titulky jednotlivých deníků se mezi sebou lišily. V deníku Právo měly průměrné titulky 43 znaků, kdežto u Rudého práva měl průměrný titulek znaků 27. U obou deníků však převažovaly titulky spadající do kategorie dlouhé.

Úlohu převažujících statických titulků (76,3 %) Rudého práva v Právu zastoupily titulky přechodné (61,1 %). Statické titulky se naopak vyskytovaly nejméně (15,9 %).

Dříve v Rudém právu sice převažovaly tématické titulky (56,4 %), ale tématicko-rématických titulků (34,7 %) bylo poměrně dost. Dnes zásadně dominují titulky tématicko-rématické (93,3 %) a ostatní typy se vyskytují pouze občasně.

Funkce titulku se změnila z nadpisové na informační. Poutací funkce byla zastoupena v obdobném poměru u obou deníků. Výrazně se snížil výskyt funkce hodnotící, agitační a orientační.

Větné ekvivalenty se v Právu vyskytovaly pouze v malém množství, ale v Rudém právu byly skoro stejně časté jako titulky větné.

V Právu byl větný titulek konkrétnější a častěji obsahoval sloveso v určitém tvaru. Četnost eliptických titulků, které u Rudého práva tvořily 22,3 % všech samostatných titulků, se snížila na 6,4 %.

V obou denících byly titulky převážně oznamovací.

5.3 Porovnání titulkových komplexů

V deníku Právo byly pouze dva typy titulkových komplexů, proto lze porovnávat pouze nadtitulkový TK a podtitulkový TK.

5.3.1 Porovnání nadtitulkových TK

Typický nadtitulek jednotlivých deníků se lišil nejvíce svou konkrétností, která u Práva převládala ve větě i u větných ekvivalentů. Častěji se u Rudého práva vyskytovaly titulky s určitým slovesem, oproti nominálním titulkům s vlastním přívlastkem Práva. V obou periodikách byl nadtitulek statický, tématický a oznamovací s nadpisovou funkcí.

Hlavní titulek těchto TK lišil aktuálním členěním větným, protože u Práva převládaly titulky tématicko-rématické, a v Rudém právu dominovaly titulky tématické. Rozdíl byl také v poměru statických a přechodných typů, které dominují v deníku Právo.

Funkce hlavního titulku byla převážně nadpisová, ale u hlavních titulků Práva dominuje funkce poutací. Oproti Rudému právu jsou dnes častější konkrétní hlavní titulky větné.

5.3.2 Porovnání podtitulkových TK

Hlavní titulek se v denících lišil svou dynamikou, aktuálním členěním větným a funkcí, kdy v Právu převládala funkce přechodná, tématicko-rématická s poutací funkcí, ale v Rudém právu byl titulek statický, tématický s funkcí nadpisovou. V obou periodikách byl hlavní titulek oznamovací a častěji větně konkrétní. V Rudém právu převažovaly titulky z abstraktních větných ekvivalentů, které se v Právu nevyskytovaly vůbec.

Typické podtitulky jednotlivých periodik se lišily v dynamice, funkci a v počtu výskytu větných ekvivalentů. Podtitulky Práva byly přechodné s informační funkcí, větné ekvivalenty u nich vůbec nebyly. A Rudé právo mělo podtitulky hlavně statické s funkcí nadpisovou a převládaly u nich větné ekvivalenty s abstraktním podstatným jménem. U obou deníků byly podtitulky tématicko-rématické a oznamovací. U větných podtitulků pak byly častěji konkrétní.

Závěr

Obecně ve zkoumaném vzorku Rudého práva převládal statický, tématický titulek v průměru se 39 znaky a nadpisovou funkcí. Větné titulky a titulky z větných ekvivalentů byly v rovnováze. A ani větné titulky konkrétní nepřevažovaly nad abstraktními.

V Právu byl častější titulek přechodný, tématicko-rématický v průměru se 48 znaky. Obecná funkce titulků se změnila na informační a titulky z větných ekvivalentů ustoupily titulkům větným s konkrétním podmětem.

Mezi oběma periodiky je velký nepoměr ve výskytu titulkových komplexů. V Rudém právu tvoří titulky z komplexů víc než polovinu všech titulků, u Práva jsou pak titulkové komplexy spíše ojedinělé. A tvoří 21 % všech titulků.

Nejméně frekventovaný titulkový komplex byl komplex kompletní, který se v Právu nevyskytoval vůbec. Mezi komplexy práva převládal podtitulkový komplex, který se od podtitulkových komplexů Rudého práva lišil jen částečně.

V obou periodikách u titulků převažovaly titulky dlouhé, tématicko-rématické s oznamovací modalitou. V případě větných titulků převažovaly typy konkrétní s určitým slovesem. Nejčastější u nich byla věta dvojčlenná slovesná. U titulků Rudého práva měly větší zastoupení větné ekvivalenty, které byly převážně abstraktní. Titulky v podtitulkových komplexech se zásadně lišily ve své dynamičnosti a funkci. V Právu se vyskytovaly titulky přechodné, hlavní titulky měly funkci poutací a podtitulky byly informační. V Rudém právu byly všechny titulky statické a měly nadpisovou funkci. Podtitulku vícečlenné se mezi deníky značně nelišily v obou denících byly výrazně delší než jiné typy titulků a měly orientační funkci.

Nadtitulkové komplexy se mezi periodiky lišily převážně v hlavním titulku. Typický nadtitulek Rudého práva byl statický, tématický, častěji z abstraktního větného ekvivalentu než větný, oznamovací s nadpisovou funkcí. U nadtitulků Práva byl standardní typ statický, tématický, nejčastěji z konkrétního větného ekvivalentu, oznamovací s nadpisovou funkcí.

Hlavní titulek u Rudého práva byl statický, tématický, nejčastěji z abstraktního větného ekvivalentu, oznamovací s nadpisovou funkcí. V Právu převažoval hlavní titulek

přechodný, tématicko-rématický, nejčastěji tvořený konkrétní dvojčlennou větou slovesnou s určitým slovesem, v oznamovacím způsobu a s poutací funkcí.

Titulky, které nebyly součástí žádných titulkových komplexů, převládaly v deníku Právo. Mezi deníky se lišily hlavně svou dynamikou, aktuálním větným členěním, svou funkcí, poměrem mezi dvojčlennými slovesnými větami a větami eliptickými a svou konkrétností.

V Rudém právu byly nejčastější titulky dlouhé, statické, tématické, výskyt větných ekvivalentů byl srovnatelný s větnými titulky, které byly nejčastěji abstraktní a eliptické. Nejfrekventovanější byla funkce nadpisová.

U samostatných titulků deníku Právo převládaly titulky dlouhé, přechodné, tématicko-rématické, převážně s konkrétními větami s určitým slovesem a informační funkcí.

Bibliografie

- AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY. *Slovník spisovné češtiny: Pro školu a veřejnost*. Praha: Academia, 2007. ISBN 978-80-200-1080-3.
- BARTOŠEK, Jaroslav. *Základy žurnalistiky*. 1. vyd. Zlín: Univerzita Tomáše Bati, 2002. ISBN 80-7318-059-6.
- BEČKA, Josef Václav. *Jazyk a styl novin*. 1. vyd. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Novinář, 1973.
- BEČKA, Josef Václav. *Sloh žurnalistiky*. 1. vyd. Praha: Novinář, 1986.
- BEČKA, Josef Václav. *Stylistika zpravodajství*. 1. vyd. Praha, 1980.
- BEČKA, Josef Václav. *Česká stylistika*. 1. vyd. Praha: Academia, 1992. ISBN 80-200-0020-8.
- JÍLEK, Viktor. *Lexikologie a stylistika nejen pro žurnalisty: studijní text pro distanční studium*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005. ISBN 8024412462.
- JEDLIČKA, Alois. Vývojová dynamika současné spisovné češtiny. *Naše řeč: Ústav pro jazyk český, Akademie věd ČR v. v. i.* [online]. 1969, roč. 52, 2-3 [cit. 2013-04-01]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=5436>
- JEDLIČKA, Alois. *Základy české stylistiky*, SPN, Praha 1970, s. 47. In SHATURY, Amr Ahmed. Titulky v psané publicistice: Srovnávací studie. *Naše řeč: Ústav pro jazyk český, Akademie věd ČR v. v. i.* [online]. 1999, roč. 82, č. 2 [cit. 2013-03-26]. Dostupné z: http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7500#_ftnref1
- JELÍNEK, Milan. *O jazyku a stylu novin*. 1. vyd. Praha, 1957.
- DOČKAL, Miroslav. *Novinářské žánry: 1. část*. 1. vyd. Praha: Novinář, 1973.
- Macháčková, E. K sémanticko-syntaktické výstavbě novinových titulků. *SaS*, 45,1985.
- MISTRÍK, Josef. *Štylistika*. 1. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1985.
- SERAFÍNOVÁ, Danuša. *Terminologický slovník žurnalistiky*. 1. vyd. Bratislava, 1989. In SRPOVÁ, Hana. *K aktualizaci a automatizaci v současné psané publicistice*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, 1998. ISBN 80-7042-490-7.
- SCHNEIDEROVÁ, Soňa. *Informace - text - kontext: nad současnou situací médií*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. ISBN 9788024420592.
- SHATURY, Amr Ahmed. Titulky v psané publicistice: Srovnávací studie. *Naše řeč: Ústav pro jazyk český, Akademie věd ČR v. v. i.* [online]. 1999, roč. 82, č. 2 [cit. 2013-03-26]. Dostupné z: http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7500#_ftnref1

SRPOVÁ, Hana. *K aktualizaci a automatizaci v současné psané publicistice*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, 1998. ISBN 80-7042-490-7.

TĚŠITELOVÁ, Marie. *Kvantitativní charakteristiky současné češtiny*. 1. vyd. Praha: Academia, 1985.